

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post... Voor Oost-Indië en het Buitenland... Afzonderlijke nummers... Men abonneert zich voor minstens zes maanden...

Prijs der advertentiën.

Per regel... Bij plaatsing van 300 regels... 1000... 3000... f 0.10... 0.09... 0.08... 0.07

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie”, en gezonden aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, Voorzitter der Redactiecommissie, 7a Heerengracht, of den Secretaris, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., 43 Conradkade, beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG” Haagpoort 4, Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofdoel der Vereeniging is: Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk...

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor het buitenland minstens f 2.50). Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in één's schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Form for subscription details: De ondergeteekende wonende te... wenscht donateur-trice lid te worden der Vereeniging „Oost en West” tegen een jaarlijksche contributie van f... den 190 Handteekening: Straat of gracht:

Inhoud van dit nummer. Voor den noodlijdenden Javaan. — Mededeelingen. — Oost-Indische Begroting voor 1903. — Weekoverzicht. — Nog andere gevolgen onzer Kunstnijverheid. — Tentoonstelling. — O.-I. Berichten. — W.-I. Berichten. — Ingezonden. — Varia. — Feuilleton. — Voornaamste inhoud van Nederl. Tijdschriften voor Oost- en West-Indië. — Mail.

Voor den noodlijdenden Javaan. Restant in kas op 30 October... Sedert ingekomen van J. C. E. te Delft... Terwijl op 23 October, ontvangten werd per postwissel van J. C. S. te Nijmegen, die wij tot nu toe verzuimden te boeken... Totaal: f 109.33

Door het Ned. Sub-comité voor zieke en behoeftige inlanders in de residentie Semarang is tot en met heden ontvangen aan bijdragen in constanten en op inschrijvingsbiljetten: Van Hare Majesteit de Koningin f 5000, Hare Majesteit de Koningin-Moeder f 1000, volgens circulaire reeds ontvangen f 2250, Tjimontong f 50, C. J. L. v. S. f 50, C. V. f 50, L. J. D. f 100, M. H. v. W. f 200, G. F. E. f 100, F. W. W. f 200, E. B. K. f 25, F. V. S. f 10, J. D. D. f 25, H. L. f 25, L. M. D. S. f 10, P. G. W. f 10, D. L. F. d. P. f 10, J. Th. H. S. f 10, D. J. R. f 2, E. K. G. R. f 100, J. H. F. P. f 10, P. W. A. B. f 250, E. P. f 15, C. P. H. f 50, J. C. v. D. B. H. f 5, J. H. A. f 50, v. L. f 25, L. L. f 5, A. v. K. f 10, F. J. H. d. W. P. f 50, Cult. Mpij. B. f 50, idem T. f 50, idem G. K. f 50, suikerond. S. B. en D. f 100, koffieond. S. R. f 50, d. I. f 250, C. G. f 25, J. S. f 3, P. M. P. f 25, O. J. H. G. v. L. S.

FEUILLETON. RESIGNATIE. Bijdrage, op verzoek der Redactie-Commissie, DOOR ANNA DE SAVORNIN LOHMAN. Het auteursrecht verzekerd, overeenkomstig de Wet van 23 Juni 1881 (Stbl. No. 734).

Nu varen ze de rivier op... Nu, langzaam, duikt op 't witte Gouvernementshuis van achter de „Waterkant”-palmen... Links daarvan de Tamarinde-laan... de eeuwenoude beroemde Tamarinde-laan... rechts „de stad”... Vóór ligt het Gouvernementsplein, stil-zonnig, met bontkleurige stippen bezaaid, van toetsellende negers en koelies... Want het dreunen van 't kanonschot van „'t fort” heeft aangekondigd „de mail”. En, opgeschrikt, uit de kalme doodsche rust, spoeden ze, op hún manier haastig, naar den steiger, 't aanlegpunt... En zij staat naast „hem”, en hoort wat hij haar aanwijst, en wat hij uitlegt en wat hij vertelt... maar ze ziet niets-niets, 't Brandt in haar, in haar arme, naïeve ziel, en 't brandt naar buiten uit, in haar drooge, heete oogen! En toch wéét ze 't — wéét ze 't héél zeker —, dat niemand het aan haar ziet, dat hij ook 't niet merkt, dat ze er uitziet uitwendig, die ze behoóft te zijn inwendig: 't zedige, eenvoudige Hernaltster-zusterje, dat straks voet aan wal zetten gaat als zendelingsbruid!...

f 100, N. N. f 20, J. L. C. f 100, H. M. E. H. f 10, H. C. F. S. f 5, J. J. M. D. v. H. f 25, M. G. v. H. v. R. f 25, H. A. F. d. V. S. f 10, H. v. P. f 5, B. f 1, v. d. D. f 250, J. G. L. H. f 25, J. M. f 3, B. J. O. f 5, M. H. C. v. O. f 10, H. W. E. K. f 5, R. d. L. f 5, W. J. H. F. f 25, D. H. f 50, v. H. v. f 10, J. M. P. H. f 50, C. H. A. v. d. W. f 100, W. E. K. F. f 10, A. I. H. v. K. f 100, G. L. v. H. f 15, G. L. B. f 10, A. K. f 10, W. C. M. B. S. f 10, allen te 's Hage; C. F. A. K. f 10, G. S. f 100, G. C. R. R. d. G. f 75, H. S. f 50, F. G. S. f 100, N. N. f 1000, N. P. v. d. B. f 100, allen te Amsterdam; H. L. D. Leiden f 100, F. S. f 100, J. C. S. f 25, J. A. S. f 100, allen Dordrecht; L. D. I. S. Utrecht f 50, A. L. T. d. M. f 100, A. C. M. f 50, J. J. S. f 10, te Rotterdam, C. L. v. K. Baarn f 60, R. C. C. v. H. f 5, F. f 250, te Kampen; W. d. K. Enschedé f 1, M. J. L. B. Zierikzee f 5, P. K. f 100, J. M. B. f 20, te Scheveningen; J. H. A. A. K. Bloemendaal f 100, C. S. Londen f 100, J. G. S. F. Zürich f 100, L. E. v. P. R. Schagen f 60, A. J. Nyland f 60, I. M. Heemstede f 25, M. te Haarlem f 5, M. A. E. O. d. O. Zutphen f 150. Totaal f 14066.50.

Voor jaarlijksche bijdragen werd ingeschreven door: N. v. Z. T. f 10, C. Th. v. D. f 100, G. W. v. S. f 10, G. P. R. f 3, L. W. f 1, W. C. f 10, G. J. v. T. f 15, C. H. A. v. d. W. f 25, J. C. d. B. f 5, allen te 's Hage; G. C. R. R. d. G. f 25, N. P. v. d. B. f 10, Amsterdam; A. S. Bloemendaal f 100, L. E. v. P. R. Schagen f 5, W. B. N. Apeldoorn f 5, J. A. S. Dordrecht f 10. Totaal f 344.

's Hage, 3 November 1902. De Penningmeester, J. A. v. d. LOEFF.

mededeelingen.

I. Van de Afdeling 's Gravenhage:

Op Vrijdag 7 November a. s. zal in het Gebouw Diligentia, Lange Voorhout 5, Den Haag, door den heer H. Van Kol, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal eene Voordracht worden gehouden over zijne Reis door Bali en Lombok. Zoals uit achterstaande advertentie blijkt, hebben de leden der Vereeniging „Oost en West” op vertoof humer lidmaatschapkaart persoonlijk vrijen toegang, benevens het recht om voor hunne huisgenoten kaarten voor de zaal bij te koop voor f 0.50 per plaats.

Voor niet-leden is het entree bepaald op f 1.— in de zaal en f 0.25 op de galerij. Vereenigingen en onderwijs-inrichtingen, mits collectiefkaarten aanvragende, betalen voor de galerij slechts f 0.10 per plaats.

Kaarten kunnen worden gekocht en tegelijk plaatsen besproken, voor f 0.25 per plaats, op Woensdag 5 November van 10 ure v. m. tot 4 ure n. m. door de leden Donderdag en Vrijdag 6 en 7 Nov. van 10—4 ure ook voor niet-leden.

Op den avond der lezing zijn aan het gebouw Diligentia nog kaarten verkrijgbaar.

De Oost-Indische Begroting voor 1903.

Wij hebben het vorig jaar de Oost-Indische begroting in eene reeks van Hoofdartikelen nog al uitvoerig behandeld; dit jaar vinden wij daartoe echter geen aanleiding omdat naar onze op-

vatting, de door de Regeering aan de Tweede Kamer aangeboden stukken niet veel reden gaven tot nieuwe gezichtspunten.

Nu echter het Voorloopig Verslag van het Afdelingsonderzoek in de Kamer verschenen is, achten wij ons geroepen om met onze lezers een paar markante punten van dat Verslag te bespreken.

Het optreden van den nieuwen Minister van Koloniën werd over het algemeen met sympathie begroet, doch naar aanleiding van zijn militaire origine en zijn vroegere redevoeringen als Kamerlid vreesden enkele leden voor militaristische en imperialistische neigingen, die naar hun inzien ook spraken uit de wel niet door hem opgemaakte — maar toch door hem aanvaarde begroting. Naar hunne meening was het niet in den haak, dat Oorlog en Marine ongeveer 1/3 van de totale uitgaven in beslag nemen, terwijl de mindere welvaart zoowel van de Inlanders als van de lagere klasse der Europeesche maatschappij, thans zoo goed als algemeen erkend, op elk ander gebied de grootste zuinigheid vorderen. Zij hadden er natuurlijk niet op tegen, dat men zich voorbereide op de kwade kans van een aanval op de Koloniën, maar naar hunne opvatting bestond het beste middel om Java (en ook de andere eilanden) onaantastbaar te maken daarin, dat men zich verzekerde van den steun en de verknochtheid der inlandsche bevolking aan Nederlands gezag.

De trouwe lezers van ons blad weten, dat ook wij met dit laatste geheel instemmen, maar dat wij toch aan den anderen kant ook de directe invloed van de Inlanders op de begroting zien, dit zal trouwens ook wel met de „enkele leden” het geval zijn.

Waar het echter hier op aankomt, is de vraag of het plan van defensie ter zee en te land, dat tot het hooge bedrag voor militaire uitgaven op de begroting aanleiding geeft, door het tot een minimum brengen der doode weermiddelen en het rationeel vereenvoudigen der defensie ter zee, niet gewijzigd dient te worden, zoodat ettelijke miljoenen meer kunnen worden besteed aan de zoo hoog noodige economische verbeteringen van allerlei aard die ons de verknochtheid der inlanders en van de Indo-Europeanen moeten verzekeren.

Er is over die vraag verleden jaar in de vergaderingen van „Moederland en Koloniën” debat gevoerd, doch een zeer onvruchtbaar debat omdat de defensie-plannen geheim moeten blijven. Wij, die buiten de deur staan van de officiële beraadslagingen weten zelfs niet eens of er een plan van gecombineerde defensie door zee en landmacht bestaat, al geeft ook het verleden ons reden om daaraan te twijfelen.

Millioenen en nog eens millioenen werden in Nederland uitgegeven voor fort en sterkten, waarvan het nut thans te recht zeer problematiek wordt geacht en dit terwijl men levende strijdkrachten onvoldoende liet. Schatten gelds worden jaarlijks besteed voor maritieme middelen, terwijl misschien niemand zou durven verzekeren, dat wij, in dit opzicht, een beter lot zouden te gemoet gaan, dan Spanje, toen het met de Vereenigde Staten van Noord-Amerika in conflict kwam.

Wij hebben het reeds meermalen gezegd; wij

vinden de geheimhouding, van in groote lijnen geschetste defensieplannen, voor niets nuttig en in veel opzichten schadelijk.

Zij, die ze niet mogen kennen zorgen wel, dat zij ze te weten komen. Flink in elkander gezet, en publiek gemaakt, verhoogen zij het vertrouwen van het volk, terwijl ook deskundigen buiten den Regeeringskring er hun licht over kunnen doen schijnen.

Wij hebben bij dit punt langer stil gestaan dan schijnbaar in overeenstemming is te brengen met het karakter van ons Weekblad, maar waar wij het welzijn beoogen van de Koloniën en Bezittingen en van hare ingezetenen, is niet alleen de defensie in reeds directen zin van gewicht, maar weegt het vooral zwaar of er niet meer geld zou kunnen overschieten, hetzij tot vermeerdering of verbetering der levende strijdkrachten, waar die noodig mocht blijken, hetzij tot het in het leven roepen van een of meer der talrijke verbeteringen, waarvan het broodnoodige langzamerhand algemeen wordt erkend.

Men heeft in het Voorloopig Verslag bij de Algemeene Beschouwingen aan den Minister van Koloniën eenige vragen gesteld en, hoewel door sommige leden werd opgemerkt, dat van den Minister niet geveerd kan worden, dat hij op al die vragen terstond een bepaald antwoord zou geven, zien wij toch met belangstelling de Memorie van Antwoord te gemoet.

De meeste dezer vragen toch betreffen belangrijke punten van Koloniaal Staatsbeleid en twee ben getrokken, die onze bijzondere aandacht hebben.

De eerste vraag raakt het hart der zaak, zij is des poedels kern. Is er kans op eene zuivere scheiding der Oost-Indische financiën van die van het Moederland en zulks met de daaruit voortvloeiende restitutie van ten onrechte gebruikte gelden en de betaling door Nederland van rente en aflossing der Indische geldleeningen?

Het Kamerlid de heer H. van Kol achtte zich verplicht bij het stellen dezer vraag een afzonderlijke nota te voegen, waarvan de inhoud, de urgentie en de dadelijke en krachtige hnlp aan Java, in de afdeling, waar ze werd ingediend, krachtige tegenspraak ondervond, terwijl men in eene andere afdeling, waar de zaak ter sprake kwam, meende, dat die vraag zou moeten worden beantwoord, bij de behandeling van het wetsontwerp tot wijziging der Indische Comptabiliteitswet.

Wij willen aannemen, dat die laatste opvatting formeel juist is, doch zeker is het, dat het stellen der vraag evenmin te onpas is bij de vaststelling eener jaarlijksche begroting, en wij kunnen ons best voorstellen, dat zij, die inzien, dat de economische toestand van O.-Indië, vooral die van Java, bij den dag achteruitgaat, van harte verlangen naar het tijdstip, dat Regeering en Vertegenwoordiging den knoop doorhakken en flinkweg verklaren, wat O.-Indië te wachten heeft.

In het laatste nummer van de Gids o. a. wijst Mr. C. Th. van Deventer nogmaals op den precairen toestand van Java en na aangevoerd te hebben, dat hij, blijkens diens redevoeringen

God, voor de gróóte genade, die voor haar was weggelegd, — een man zoo groot, zoo bemind in de Gemeente als Bruder Müller, voortaan te mogen bijstaan in zijn heerlijke, Godgewijde taak... Dat zij hem nooit gezien had, dat hij beter haar vader had kunnen zijn wat leeftijd betreft, — 't dééd er niet toe. Een Hernalter huwelijk is een zendelings-huwelijk, een Godgewijde huwelijks; niet elkáár toe behooren, maar samen dienen „den Heer”. — Zending-bruiden weten het, dat de weduwnaar geen tijd, geen geld heeft, om zelf over te komen uit die verre streken, en zich door persoonlijke kenismaking een nieuwe vrouw te zoeken. — Zij gaan, alleen, den onbekenden echtgenoot blijmoedig tegen; in hem begroetend niet den man, maar den Zending's-vriend... 't Gelooft is zoo groot... de zeggepraal over 't zwakke vleesch is zoo schitterend bij de meesten... Maar, o, als je je zelve niet gekend, niet begrepen hebt, dat er in je woelde en werkte hartstocht, magtige sterke hartstocht, van vrouwenbloed; en als je dan, onbekend met alles, met de wereld, met mannen, met verleiding, met het leven alléén bent, dagen, dagen, weken, weken, alléén, met hem die je 't gróóte liefde-moment openbaart... Want géén der andere tien of twaalf passagiers had voor haar bestaan. De twee Nonnen, die, als zij, maar in magdelijke reinheid, hun leven gingen wijden God ter eere in 't zending'sleven, hielden zich heel à part... Dan waren er nog een paar repatriërende Surinaamsche families, een Nederlandsche, die voor 't éerst „uitkwam”... en... „hij” — jong-ambtenaar, pasbenoemd te Paramaribo... „Hij” had zich verveeld aan boord, de paar éérste dagen. De dames bemoeiden zich met hun mannen en hun kin-

deren; de nonnen, nu ja, 't kleintje zag er wel niet onaardig uit, maar, „n non, enfin dáár kwam je nu toch niet verder mee...” En, terwijl hij 't dek op en neer drentelde, voor de zooveelste maal, reikhalzend naar 't uur van aankomst, dat nog zoo véle, véle dagen verwijderd was, ineens, had hij „haar” de trap zien opkomen. Ze was de eerste paar dagen onzichtbaar geweest om zeeziekte. Nu, nog wat duizelig, wat onzeker in 't loopen, stond ze stil aan 't achterdek, tuurde in de verte, verzonden in verleden- en toekomstgedachten, — een onbeduidend, zacht persoonkje, in een slecht-zittende doodeenvoudige donkerblauwe japon! Mooi alleen haar lichtblond Duitsch haar, in vlechten aan 't achterhoofd gestrengeld, en mooi óók haar dweepzieke blauwe kinderoogen... „Wie was dat aardige snoetje!”... had hij aan den kapitein gevraagd, die een ogenblik later aan 't dek zijn kop thee kwam drinken... En, toen de kapitein hem, half-spottend, half meewarig, vertelde van den bruidegom ginds, dien ze móóit zelf gezien had: „O 'k heb er al zooveel van die vrouwtjes zien áankomen en hun kinderen teruggebracht ieder op zijn beurt, van af 't zesde jaar —, dat is Hernalter-regel — en de mééste moeders sterven er gewoonlijk”... toen kreeg hij een week verlangen, dat hulpeloze, onwetende kind wat te vertroetelen, wat vrolijkheid te leeren... Zonder dat hij 't zelf wist, was er heel veel egoïsme in zijn verlangen, 't egoïsme van een Haagsch meestersje in de rechten, die, blasé van wereld- en uitgaan-meisjes, 't pikant vond, „zoo'n vroom snoetje voor de variatie, om mee te flirten...” Maar zij, heel eerlijk-goedgeloovig, heel jong, geen andere mannen kennend dan de „Broeders” uit Hernalt,

buiten en in de Kamer, den tegenwoordigen Minister van Koloniën tot bondgenoot heeft, doet hij, gelet op het bezwarende voor Nederland om dadelijk zijn geheele schuld te betalen, een *bemiddelingsvoorstel* dat luidt als volgt:

1°. Met ingang van 1903 wordt Indië niet langer belast met rente en aflossing ter zake van de in 1883 en 1898 gesloten leningen. De daardoor voor Indië vrijkomende gelden worden ten deele besteed ter reorganisatie van het inlandsch onderwijs in zijn geheelen omvang, ten deele tot afschaffing van heerdiensten.

2°. Nederland sluit een nieuwe leening, groot 100 miljoen gulden, ten behoeve van Indië. Uit die leening worden in den loop van tien jaren, de noodzakelijkste bevoeiings- en afwateringswerken aangelegd, de waterweg en de haveninrichtingen van Soerabaja in overeenstemming gebracht met de eischen van het zich ontwikkelend verkeer, en landbouwcredietinstellingen van overheidswege in het leven geroepen.

3°. De voor rente en aflossing dezer leening vereischte gelden worden voorloopig gebracht ten laste der Indische begroting. Na tien jaren zal worden beslist, of de leening ten laste van Indië blijven zal, dan wel voor rekening van Nederland zal worden overgenomen.

De tweede, niet minder gewichtige vraag, die aan den Minister wordt gedaan, is: hoe hij denkt over de instelling van een koloniale raad, welke zoowel de Regering als de Staten-Generaal zou hebben te adviseeren omtrent koloniale aangelegenheden?

Nu de laatste tusschentijdsche verkiezingen voor de Tweede Kamer weder duidelijk hebben aangetoond, hoe weinig de Nederlandsche kiezer het belang begrijpt om mannen in de Kamer te hebben, van koloniale toestanden en zaken op de hoogte, en zulks niettegenstaande de nieuwe poging in den Haag gedaan om door het oprichten der Vereeniging „Moederland en Koloniën” op de verkiezingen in 't belang der Indië invloed uit te oefenen, nu is er zeker dubbel reden om ernstig de vraag te overwegen, of Nederland, voor het koloniale beheer geen partij kan trekken van de kennis en ondervinding door zoo velen, in allerlei rang en positie, in de koloniën opgedaan.

Uit hetgeen wij vroeger hebben geschreven is genoeg gebleken, hoe door ons over de instelling van zulk een Koloniale Raad wordt gedacht.

Wij zullen ons ditmaal tot deze enkele opmerkingen omtrent de Indische Begroting bepalen. Als ons volgend blad uitkomt, zal waarschijnlijk ook de Memorie van Antwoord van den Minister reeds verschenen zijn.

WEEKOVERZICHT.

Terwijl de griffie van de Tweede Kamer langzaam aan zich doorwerkt uit de massa materiaal door de afdelingsonderzoekers aangaande de Begroting geleverd, en de uitgebreide voorloopige verslagen geen verkwikkelijken kijk op het peil der discussies in deze Kamer bieden, verkeert het vaderland in ongestoorde rust. Bij dezen stand van zaken is het onbegrijpelijk en onder die dingen die er hadden moeten zijn, maar toch te vergeefs gezocht worden, mag in de eerste plaats worden genoemd de halve ton, die het Aardrijkskundig Genootschap voor ontdekkingsreizen in onze Koloniën noodig heeft. Tot dusver kwam voor dit hoogst belangrijk doel nog slechts de kleine helft in, en reeds meer dan een maand geleden ging de oproeping van het Genootschap uit. Het is waarlijk geen verheffend aanblik, die daarmee wordt geschonken op de kracht en den wil van Jan Salie; alle volken, tot de Zwitsers toe, houden zich bezig met de vermeerdering van de kennis onzer Koloniën, maar bij ons is de belangstelling zoo onder het vriespunt, dat het niet mogelijk is eenige flinke expedities om het eigen land te leeren kennen, uit te zenden. Wij zullen, op die wijze voortgaande, weldra niet anders zijn dan eenige suffe, in een achterkeukentje hokkende, huisbewaarders in het groote gebouw dat onze voorvaders ons nalieten. Gaan wij zóó door, dan zal onze expulsië als schadelijke parasiten slechts in het belang der beschaving zijn.

Men heeft terecht gezegd: met de grootste helft van ons grondgebied in Oost- en West-Indië willen wij geen kennis maken. Daartegenover heeft men gesteld den ijver en de ambitie van de Engelschen, de Franschen, en de Duitschers, waaronder er zijn die in den sleurweg ons nog ten voorbeeld nemen als koloniseerend volk. Hoelang zal die reputatie op deze wijze nog overeind blijven? Getuigt de toestand op Java van economisch inzicht, de Aïeh-oorlog van politiek beleid, Suriname van ondernemingsgeest? Slechts met groote inspanning zullen wij kunnen voorkomen, straks als schrikwekkend voorbeeld te worden gesteld.

Zij gaf zich dadelijk, heelemaal, vertrouwt, — vanzelf. — Van af den eersten dag, waarop ze kennis maakten, „hij” naast „haar”, op 'n bank zittend, haar zijwend op een kaart van Paramaribo, waar zijn werkring zijn zou in den eersten tijd, zij hem verteld van de Broedergemeente, en van 't samen wonen ginds, allen samen; ... van af dien eersten dag was er een wondere teerheid in haar gekomen, een blijde glans was — alles verlichtend, — opgegaan in haar ziel; die donkere knevel, die overmoedige, wat brutale oogen, die vleiende stem ... En dan zijn goede manieren, aan tafel zijn beleefdheid, zijn zorgen van 's avonds, dat ze een warmen mantel om zou slaan aan dek ...

En „hij” was 't die haar dekstoel uitsloeg; „hij” zette haar voetbankje gereed ... „hij” bediende haar aan den lunc en 't diner ...

— Ze liet hem begaan. Ze was immers „de Brant” van „Bruder Müller”. Ze voelde 't gevaar niet. Toen ze 't voelde was het te laat ... Toen wist ze dat haar liefde was geboren, — en niet meer kon sterven ...

Niemand maakte er aanmerking op. De drie families, die den jongen man een aanwinst vonden voor Paramaribosche conversatie, bewaarden een hoffelijk beleefdheidszwingen, wel begrip dat dat het ginds in Paramaribo, toch van zelf „uit” zou zijn. De Hernhutters leven daar een geheel afzonderlijk leven, buiten den gewonen gezelligen omgang om. — De nonnen zwegen, impassibel oogenschijnlijk, rozenkransen afbeddend, ... altijd beleefd, vriendelijk-glimlachend, ondoordringbaar ...

De kapitein en de dokter haalden tegen elkaar de schouders op ... „Goed voor dien meneer Müller dat de reis niet al te lang meer duerde. Je kon nooit weten wat het einde nog was ...” Maar, toen ze hem plaagden, met een zinnig

Heel veel bizonders omtrent den toestand in Somali-land werd niet bericht. Wel bevestigde alles wat men vernam het vermoeden, dat de Engelschen daar een ferm klap hebben gekregen. Natuurlijk zijn zij niet van plan het daarbij te laten zitten en een groote verzeeping van troepen in de richting van het bedreigde punt is reeds begonnen. Wanneer Engeland eenmaal deze zaak met alle kracht aanpakt, moeten de Somali's het natuurlijk afleggen. Eenigszins opzienbarend is in deze Somali-geschiedenis de ijver, waarmee aan Engeland vrijwillig hulp wordt aangeboden. Aan de eene zijde is het de vroegere Boerencommandant Viljoen, die zich in zijn nieuwe qualiteit van Engelsch onderdaan best schijnt te kunnen schikken; aan de andere zijde de half onafhankelijke Indische vorsten. Op politiek gebied blijkt het vergeven en vergeten dagelijks gemakkelijker te worden. Een verdere merkwaardigheid is de Europeesche agent der Somali's, die tusschenkomst tracht te verkrijgen van andere mogendheden, door het beloven van handelsbetrekkingen, en daarmee een juist inzicht toont in het ontstaan van oorlogen als deze, die nergens anders dan om zulke handelsbetrekkingen, het openen van nieuwe markten, worden begonnen. Het zal hem evenwel niets helpen, want er zal wel niemand te vinden zijn, die om het twijfelachtig toekomstig voordeel van een handelsrelatie met de Somali's het met Engeland aan den stok zou willen krijgen.

Onderweg naar de Somali's hebben de Britsche transportschepen Aden aangedaan. Daarvoor was reden, want het geschil met de Turken over de grenzen van het Engelsche protectoraat aldaar was nog niet geëindigd. De aankomst van de troepen heeft evenwel Turkije's inzicht in deze kwestie aanmerkelijk verhelderd en het geschil is uit den weg geruimd, waarbij wel niet zal behoeven te worden vermeld wie de verliezende partij was. Opmerkelijk is in den laatsten tijd nog het absoluut stilzwingen omtrent de Turksche aangelegenheden in Arabië. Eenige maanden geleden werd de positie van het Turksche gezag aldaar als vrij hopeloos voorgesteld; sedert werd er niets meer van vernomen, wat eerder vóór dan tegen de juistheid van dat bericht pleit. Het is echter vrij ondoenlijk om precies te weten te komen, wat er in dat land voorvalt. De invloed van de Westelingen is daar zoo goed als nul, en het volk met zijn fanatieken geest is nog geheel hetzelfde als voor duizend jaren, zoodat voorloopig de reporter en de correspondent daar niet zullen doordringen.

Amerika komt nog maar niet tot rust. De revolutie, die thans in Venezuela woedt, belooft een zeer langdurige te worden, want het blijkt meer en meer, dat de beide partijen nagenoeg even sterk zijn en niet voor elkaar behoeven te wijken. Zal dus hier de strijd tot het beter einde moeten worden uitgevochten, dan kan men er wel zo lang bij gaan zitten. Intusschen begint de zaak de groote mogendheden, die veel handel op dit land hebben, blijkbaar te vervelen en vooral in de Duitsche kranten wordt veel reclame gemaakt voor een tusschenkomst en een herstel van de orde door verbonden mogendheden. Een vrij penibel avontuur. Want het zal met die Zuid-Amerikaansche revolutie wel zoo zijn als met een ruzie tusschen man en vrouw; zoodra verschijnt niet een vredestichter op het toneel of men keert zich met vereenigde krachten tegen dezen. ...

Nog andere gevolgen onzer Kunstnijverheid-Tentoonstelling.

Toen wij onlangs in ons Weekblad verschillende resultaten bespraken, die het gevolg zijn geweest, en naar wij hopen ook zullen blijven, van de tentoonstellingen van Indische Kunstnijverheid door onze vereeniging gehouden, hebben wij dit onderwerp nog niet uitgeput. Wij hebben toen o.a. nog geen gewag gemaakt van de geschenken, in den vorm van nijverheidsvoorwerpen, die de 5e Commissie, naar aanleiding dezer exposities, door de gulheid van eenige bijzonder belangstellende leden, zijn te beurt gevallen. Zoo schonk ons de met verlof zijnde Controleur R. A. J. van Delden eenige vlechtwerken, welke hij uit de buitenbezittingen, waar hij laatstelijk geweest was, had meegebracht; Mevrouw Lucardie-Daam verrijkte ons met nabootsingen van Indische vruchten; Mevrouw Verbeek-Gefken met een paar Surinaamsch-Indiaansche mandjes en zeeffes; Mej. C. van der Hart met eenige voorwerpen uit haar fraaie collectie; de heer Wittich met een Balineesche brievenbus, en last not least, verrasten ons de heer en mevr. Baalder-Schaap, bij gelegenheid onzer laatste tentoonstelling, met ons een kist vol Ternataansche vlechtwerken ten geschenke te zenden.

speling, werd hij kribbig, gaf een hooghartig antwoord, van „zich met eigen zaken bemoeien”. En zezwegen maar beiden! — Geen ruzie aan boord! ...

Ze deinen de waterkant voorbij ... de witte halfvervalle huizen, — herinneringen van vroeger tijden ... De kapitein is nuist hen gekomen:

„We zijn er” — hoort ze hem zeggen ... „God, ... Heere Jezus ... Help haar nu! ... Hoe kan dat nu, — hoe kan dat nu, — dat „hij” weggaat, en dat dan een andere man, een vreemde man haar nemen zal, — als vóór ...!”

Aan den steiger verdringen ze zich, de negers, de matrozen, de kennissen van de Surinaamsche families, de Nederlanders die de pas aangekomenen willen begroeten, hen gastrij voorloopig willen herbergen ... „Hij” zal die eerste dagen logeeren bij een van de officieren op 't fort, een kennis van hem uit Den Haag ...

En, terwijl ze staat tusschen de haar begroetende „Broeders en Zusters”, hoordend als in een droom, de lieve Duitsche Moedertaal, terwijl ze nog nauwelijks begrijpt dat die dikke, kaalhoofdige, vermoede-nitzende oude man nevens haar, haar man is, komt „hij” op haar af, haastig, vormelijk beleefd, een vreemde meens, Haagsch-meneerje weer, van wien een muur haar voortaan scheidt:

„Auf Wiedersehen ...; we blijven immers in de zelfde stad ...”

En ze voelt zijn handdruk ... en ze wéét dat het voorbij is ... voor altijd ...!

III. De Hernhutter-Gemeente, een van de bloeiendste van de

Dat wij den gevers van harte dankbaar zijn, behoeft geen betoog; evenmin als de verzekering, dat zij een nuttig werk deden met op die wijze een begin te maken aan de permanente tentoonstelling met verkoop, die onze vereeniging erlangt hoopt te bezitten. Ten eerste hopen wij dan ook, dat dit goede voorbeeld vóór navolging zal mogen vinden in het belang der Indische kunstnijverheid.

Het moet repatriërenden en verlofgangers betrekkelijk weinig moeite kosten, om van die voorwerpen, welke in de omgeving hunner laatste woonplaats te krijgen zijn, enkele mede naar Holland te nemen; velen hebben dit reeds gedaan en weten dan later soms geen raad met het een en ander. Bij „Oost en West” is alles welkom, zij zal van alle der meest eigenaardige voorwerpen zuinig één exemplaar bewaren als modellen voor nabestellingen de andere, zoodra zij daartoe een geschikt lokaal machtigt is, ten bate der Inlanders verkoopen. Van alle belangstellende leden der vereeniging verwacht de 5e commissie dan ook, dat zij dit zoozeer gewenschte gevolg der tentoonstellingen zoo veel mogelijk in hun kring bekend zullen maken, ten einde navolging op te wekken.

Nog een gevolg der tentoonstellingen, meer in het bijzonder van die door de Afdeling Ned-Indië te Weltevreden gehouden, is een polemiek in *De Nieuwe Rotterdamse Ct. en Het Bataviaasch Nieuwsblad*, welke nog steeds voortduurt en langzamerhand wel eenigszins is ontarda in een twistgeschrift tusschen de heeren J. E. Jasper te Djombang en J. A. Loebér te Leiden.

De lezers van ons Weekblad zullen zich herinneren, dat wij onze verwondering hebben te kennen gegeven, dat de medewerker aan de rubriek *Letteren en Kunst* van eerstgenoemd blad, in een minder gunstige beoordeeling der Batavia'sche Tentoonstelling zich het woord „gedoe” kon laten ontvallen. Hij maakt dan ook, in zijne correspondentie van 11 October j.l. Tweede Blad B, hierover zijne excuses zeggende: „in deze haastig geschreven regels is een scherpe ingeslopen, die door ons niet bedoeld werd.”

Daar scherpe woorden wonden, is het niet meer dan natuurlijk, dat de aangevallene zich verweert en verdedigt wordt. Niet alleen *Het Kol. Weekbl.* en *Het Bat. Nieuwsblad* hebben zich geschaard aan de zijde der gelaakte tentoonstelling, ook de heer J. E. Jasper trekt warm haar partij en weert tegelijk ook de aanvallen af, door de *N. Rot. Crt.* van 22 Juli j.l. op hem persoonlijk gericht, in zijn uitgebreid artikel opgenomen in *Het Bat. Nbl.* van 17 Sept. Hij kan niet nalaten ook zijn tegenpartij te wonden, die zich zeker hierna ook weer niet onbetuigd zal laten.

Ons, die geheel buiten dit twistgeschrift staat wil het voorkomen, dat het voor de goede zaak — de bevordering der Indische kunstnijverheid —, jammer is, dat beide begaafde mannen nu eenigszins op een gespannen voet tegenover elkander staan, terwijl wanneer de een den ander beter kende, zij zeker elkaanders deugden zouden op prijs stellen en gezamenlijk hunne krachten wijden aan hetzelfde streven, dat door den een niet minder warm voorgestaan wordt dan door den ander. Wij houden ons dan ook overtuigd, dat nadere kennismaking — wellicht echter alleen persoonlijke —, tot dit zoo zeer gewenschte resultaat zou leiden.

Met het oog hierop brachten wij het bovenstaande ter sprake.

N. v. Z.

RECLAMES.

Mej. MOONEN—HENNES, Bilderdijkstraat 98, alhier. UITZENDING van DINERS. Kamers met pension te huur.

Abonnement geldig in BERLITZ meer dan 170 steden SCHOOL ALLE MODERNE TALEN Onderwijs Vertalingen ALLEEN Telef 1138 NOORDEINDE Gewaarschuld wordt tegen arglistige nabootsing

Oost-Indische berichten.

Van de „troebelen” in de Bataklanden kunnen wij gelukkig constateeren, dat zij met een sisser zijn afgevoelen: 21 September had de onderwerping van Toean Api — den grootsten belhamel van het verzet — plaats en nam hij aan, de hem opgelegde boete, die door den resident der Padangsche Bovenlanden tot 400 spaansche matten (rijksdaalders) was verhoogd, te betalen.

vele Hernhutter-Zending-gemeenten in de vele koloniën buiten Europa, heeft een soort 't part wonings-terrein. De Broeders —, ongetrouwen mogen niet uitkomen, en weduwnaren moeten hertrouwen —, wonen huis aan huis bij elkaar. Maar de maaltijden zijn gemeenschappelijk, in één zaal; om 2 uur. — Beurtelings neemt een der „Zusters” daarvoor de zorg op zich. De kinderen, meisjes en jongens, worden, als vaste regel, naar Hernhut ter opvoeding gezonden zoodra ze zes jaar zijn. De „ninne” zorgt in hoofdzaak voor hen zo lang ze — beneden dien leeftijd —, nog bij de ouders mogen blijven. „De ninne is de negerkindermeid.” Want de ouders zijn niet vóór alles ouders, ze zijn zendingen, arbeidend in Gods wijngaard! Moeder heeft haar zendingstaak zoo goed als vader; haar naaischool, haar Zondgsschool, haar huisbezoek ...

„O, Is Jezus niet goed voor haar, — Jezus, die haar helpt haar kruis te dragen ...!”

Want een kruis, een groot, zwaar, schouderdrukkend kruis is haar leven ... In 't begin had ze 't niet kunnen gelooven, dat het voortgaan zou zóó —, altijd voortgaan, — jaar in en jaar uit, — dat voor altijd haar mooie, blanke liefde dood was, dood moest zijn, omdat God 't zoo wilde ...; omdat haar liefde immers „zonde” was ...

„Dat ze daar nu zat tegenover „Bruder Müller” als haar man, dat ze met hem sprak, — met hem samenwoonde, — hem gehoorzaam moest ... en hij was haar zoo vreemd — en het scheen haar toe dat hij haar broeder, haar vader was ... niet haar man ...!”

„Haar man was ... Ginds ... op 't fort ... Neen ...

Uit Djambi werd onder den datum van 10 September aan het *Bat. Nbl.* geschreven:

„Wat een dag vol emotie in dit anders kalme postenleven! 's Morgens om zeven uur vertrok de *Sing Hong Bie* met den afgelosten dr. van Seventer, die naar Bonthain is overgeplaatst en den eersten luitenant Labah, die naar Palembang terugkeerde. Zoo'n weg-gaan na zes officiële maanden, in dit geval bijna acht maanden, verblijf in het Djambische, is voor den betrokkene altijd eenigszins een feestelijkheid, vooral wanneer men er afkomt zonder ziekte. Een uur later kwam een prauw van Moeara Tebo hier aan, die o.a. het bericht bracht, dat, bij een patrouille naar de Soemei, bij het doorzoeken van een huis in Doesoan Djato Belarie, eenige menschen onzerzijds levensgevaarlijk gewond waren, en tevens werd verzocht de gewonden te laten halen. De Europeesche sergeant Oostens en een Amboneesch fuselier waren levensgevaarlijk, een Amboneesch sergeant en een Amboneesche hoornblazer licht gewond. De oorzaak is niet bekend, wel weten wij, dat de pangeran Ratoe zich onmiddellijk naar de doesoen begeven heeft. Te minder begrijpt men het, daar de bedoelde kampong reeds meermalen door ons bezocht werd en de bevolking in de buurt van Moeara Tebo tot nog toe geen vijandelijkheden gepleegd had. Misschien is onvoorzichtigheid, gepaard aan weinig of niet genoeg tact, de oorzaak van dezen tegenvaller. Moeara Tebo toch heeft sedert zijn vestiging geen zorgen gebaard, al verwacht men daar in de toekomst den grootsten tegenstand.

De hekwielstoomer *Sing Bie*, die omstreeks een uur of negen hier aankwam van Djambi, met den kapitein-intendant van Vuuren en den luitenant adjudant Kruyt, die terugkeerde van zijn evacuatie naar Palembang, ging in den loop van den middag naar Moeara Tebo, met opdracht de zieken te halen. Omstreeks half vijf kwamen de eerste vrouwen, die van Soeroelangoen herwaarts gedirigeerd werden, met een transport zieken in zicht. In het geheel kwamen 23 menschen met die vrouwen mede, waaronder twaalf Europeanen en Amboineezen. Ik vernam, dat zij behoord hadden bij de colonne, welke naar Si Kanjing is geweest en daar een 't anderhalve dag bleef, maar uit gebrek aan levens- en transportmiddelen was teruggekeerd. Zoo is dus toch ook deze doesoen bezocht, die men langen tijd voor een der broeinesten van het vijandig gedeelte heeft gehouden. Om half zeven kwam de stoomsloop van het civiel bestuur terug, die den kapitein van den staf tot Rangkilang had gebracht, van waar deze zijn reis naar Soeroelangoen per prauw voortgezet heeft. Onderweg ontmoette deze stoomsloop de prauwen met zieken, die van Limboer kwamen, onder leiding van den eersten luitenant Briët, commandant van den algemeenen trein in het Djambische en van den post van Limboer over, zoodat wij 's avonds mede wisten, dat ook te Limboer uitgerukt was en wel den 4den September naar M. Mesoemei, waar men den 5den aankwam. Onderweg had de vijand dertien doden laten liggen, waarbij een hadji, waarschijnlijk het bendevoofd. De overste Otken schijnt dus nogmaals een tocht in die richting gelast te hebben. Vrijdagmorgen vertrekken van hier naar Limboer de kapitein-intendant en de eerste luitenant Gruijs met bestemming Rantau Pandjang, de onderluitenant Niet, die waarschijnlijk ook naar dezen post gaat (die wordt of is teruggebracht op 75 man, in verband met de volkomen onderwerping van de Tabirstreek), een paar onderofficieren kwartiermeester en aanvulling van Europeanen, Amboineezen en koelies. Het geheel gaat, gedeeltelijk in prauwen, gedeeltelijk op de *Soeroelangoen*, die het geheel zal slepen tot hij niet verder kan.

Van daar gaat de tocht verder in prauwen en misschien nog een gedeelte te voet. Tevens vernam ik, dat het bivak te Rantau Pandjang afgebrand was; oorzaak tot nu toe onbekend.

De aankomst van het ziekentransport was voor iemand, die zoo iets nog nooit medegemaakt heeft, een alles behalve aangenaam gezicht. De meesten leden aan zware beri-beri en konden nauwelijks loopen. Eenige werden dan ook uit de prauwen in een *tandoe* (draagstoel) en zoo naar de ziekenzaal getransporteerd. En dan de gedachte, dat die kerels nog eenige dagen met hun ziek lichaam in die mooie prauwen hadden gelegen. Zij waren gedeeltelijk gewapend, maar naar ik meen, is dit niet meer noodig, daar Raden Taha geheel voor de veiligheid instaat. Wij schieten dus wel op, al gaat het misschien niet zoo vlug, als aanvankelijk werd gedacht en gewenscht.”

De gezondheidstoestand schijnt in Semarang hoe langer hoe ongunstiger te worden.

De cholera heerschte, in de laatste week van September, ter hoofdplaats weer in zoo hevige mate, dat besloten werd, te beginnen met 1 October, alle gouvernementsscholen aldaar voor drie weken te sluiten. De avondpermissie voor mindere militairen werd wederom ingetrokken: na tien ure 's avonds zouden zij zich niet meer buiten de kazerne's mogen ophouden.

In het militair hospitaal te Willem I (Ambarawa) stierven van 1 tot en met 10 September aan de ziekte acht personen, allen Inlanders.

Van 11 tot en met 20 September overleden (aan de cholera) daár en in het garnizoen te Willem I en Banjoebiroe: 13 personen, waaronder 2 militairen.

Door den resident werd machtiging verleend tot het nemen van buitengewone maatregelen tegen de ter

Neen, stil nu! Niet doordenken dat ... Dat mocht niet —; dat was zonde! ...

„Zuster Müller” was zóó, zóó ijverig, loofden haar de andere Broeders en Zusters. ... Maar ze moest toch voorzichtig zijn —; het nieuwe klimaat —; malarialoortjes konden soms zo lang aanhouden ... en ze zag bleek — heel bleek ...

De „Vorsteher” feliciteerde „Bruder Müller” met den zegen die in zijn huis was gekomen, door 's Heeren goedheid ...

En Broeder Müller glimlachte tevreden. „Nietwaar; 't was een heële goede, geschikte zuster, die de Broeders in Hernhut voor hem hadden uitgezocht. Hij was héél ingenomen met zijn nieuwe medegezellin ...”

Want ze klemde zich, met haar lieve, zachte, vrome vrouwen-natuur, heelemaal vast aan God ... aan God in haar zendingwerk.

Ze was hier toch gekomen om God te dienen, om 't leven ter éere Gods! ... Weg met alle zondige gedachten. ... En ze ijverde — ijverde — in 't Gemeentewerk ...

Die haar 't liefst waren, dat waren de breed-glimlachende mooie tanden vertoonende negerinnen, met hun kraakzindelijke, wijduitstaande bonte kleeren, hun goedige, dankbare aanblik hankelende aan de „Lerimansvrouw”! — Ze had alles voor hen over, koeterwaalschte met hen in 't Nezer-Engelsch-leerde hen gezangen zingen ...; was vroolijk en blij als ze met hen was; — omdat huu kinderlijke vroolijkheid haar heur leed deed vergeten, een oogeblik ...

(Wordt vervolgd.)

hoofdplaats Semarang en omstreken heerschende ziekte en tot dat einde, — onder nadere goedkeuring der Regeering, — een som van f5000 beschikbaar gesteld voor de indienststelling van tijdelijk personeel, versterking van gekookt drinkwater, enz.

Dit jaar is er voor Indië een **grote branden**: Op 26 September liet zich, 's namiddags te half twee ure, onverwacht het brandsignaal te Semarang hooren. In het middelpunt van Semarang, bij de groote pasar van Padawaran, stond het kapitale woonhuis van *Tankie Bing* in lichtelaai en in een uur tijds waren de daarnaast gelegen kampongs *Poerwasa* en *Poelo*, geheel afgebrand.

Indien de brand zich verder naar het zuiden had uitgebreid, zou het eind niet te overzien zijn geweest, en waarschijnlijk het geheele Chinese kamp bij den tamelijk felle wind, die er was, in de asch zijn gelegd.

Op **Zuid-Celebes** heeft, in den vorm van mislukten rijstogst en epidemieën, zooveel **ellende** geheerscht, en heerscht er nog zooveel misère, dat eigenaars van paardenstoeterijen hun dieren maar raak opvangen, om ze zoo spoedig mogelijk te gelde te maken, teneinde zich van de noodzakelijkste levensbehoeften te voorzien; vandaar tegenwoordig de goedkoopste der paarden op Java.

Voor het **onderhoud van de zieke en hulp-behoevende Inlanders** in de Sompoks te *Demak* stond de resident van Semarang, onder nadere goedkeuring der regeering, een nieuw crediet van f2000 toe.

De **pokken-epidemie** te Bandoeng hield op.

Koorts kwamen te *Semarang* veelvuldig voor, zelfs met doodelijken afloop. Dikwijls gebeurde het, dat koortslidder, na eenige dagen achtereenvolgende verhoogde temperatuur te hebben gehad, onverwachts *diarrhoeë* kregen, eindigend met den dood; de dokters-djava constateerden dan vaak *cholera*.

In de afdeling *Grobogan* bezweken, van 11 tot en met 20 September, 34 van de 1341 koortslidder. Vrij gunstig dus.

In den laatsten tijd heeft men het in Indië druk over **poliklinieken** ten behoeve der Inlandsche bevolking. De civiele geneesheeren, over de wenschelijkheid der oprichting geraadpleegd, verklaarden zich bijna éénpaarig er voor. Alleen *Dr. Deije*, geneesheer te *Bandoeng*, een man met een in Indië goed-klinkenden naam en een ruim dertigjarige Indische praktijk, doet zijn waarschuwend stem hooren en wel in *De Locomotief* van 5 September j. l.

Het doet ons leed, dat plaatsgebrek ons belet, zijn artikel in zijn geheel over te nemen, en nemen wij slechts brokstukken daaruit, dan schaden wij de helderheid van zijn betoog. Hun, die in de zaak belang stellen, noodigen wij daarom uit, dat artikel in de leeskamer van het gebouw der Vereeniging te komen lezen, alsmede hetgeen de heer *Brooshoofd* daarover in zijn „*Van Dag tot Dag*” van 6 September schrijft.

Aangezien de conclusien van *Dr. Deije* der „*Java-Bode*” niet in alle opzichten juist toeschienen, vroeg zij een deskundige om zijn meening in deze, en ontving van zijn alleszins bevoegde hand, het navolgende:

„In principe ben ik het volstrekt niet eens met *Dr. Deije*. Ik beschouw de poliklinieken als den eersten stap, om den inlanders behoorlijke geneeskundige behandeling te geven. Met de beschikbare geneeskundige krachten is er niet aan te denken, om die overal, waar zij gevraagd wordt, in de woning van den zieke te verleenen; hulp aan velen is voorloopig alleen uitvoerbaar door poliklinieken. Het klimaat brengt bovendien mede, dat hier velen ter polikliniek kunnen komen, voor wie dit b. v. in Europa niet altijd mogelijk zou zijn. Dat zooveel zich voor geneeskundige hulp aanmelden, is m. i. een bewijs, dat die door de bevolking op prijs wordt gesteld en, dank zij dit effect, dat zij zelf ziet, meer en meer ingang vindt. Ik voor mij geloof niet aan *pressie*, welke in deze zou worden uitgeoefend, en in bovenstaande opvatting wordt ik bevestigd door hetgeen ik

zie van de polikliniek der dokter-djava-school alhier, waar een groot aantal patienten hulp komt vragen. — Ik houd die polikliniek voor een *welvaart*, zoowel voor de Inlandsche bevolking, als voor de minder gelegeerde Europeanen van Batavia. —

Het is best mogelijk, dat er wel eens geneesmiddelen verknoeid worden of verloren gaan, doch dat zullen m. i. wel uitzonderingen zijn, en deze kunnen niet als argument tegen de zaak gelden. Ook is het mogelijk, dat menschen zich voor kosteloze behandeling en gratis-medicijnen aanmelden, die eigenlijk best kunnen betalen, zooals sommige Chineezee. — Hetzelfde wordt in Europa dikwijls aangevoerd tegen de talrijke, kosteloze poliklinieken in de groote steden, die daardoor, en ook om andere redenen, aan sommige medici niet welgevallig zijn. Echter pleit dit alles voor den geelden roep, waarin de poliklinieke behandeling bij het groote publiek staat en hier te lande is dit niet als een bezwaar van groote beteekenis op te vatten. —

Alleen geef ik *Dr. Deije* toe, dat, wanneer de poliklinieken van de civiele geneesheeren, die toch al niet in gunstige conditie verkeerden, buitengewone inspanning gingen vorderen, dezen daarvoor behoorlijk gehonoreerd moesten worden.”

Aldus de ongenoemde, deskundige adviseur der *Java-bode*.

De zaak zelf (**eenigszins redelijke geneeskundige behandeling voor een bevolking van eenige tientallen miljoenen**) neemt in Indië hoe langer hoe meer, en terecht, het karakter van een *brandend vraagstuk* aan; daarom raden wij onzen lezers aan, zich op de hoogte te houden van de lectuur over dit onderwerp.

Dat b. v. een regent, als die van *Demak*, gelijk wij uit goede bron vernemen, zoo vóór de oprichting van poliklinieken is, pleit o. i. wel voor de zaak. De tegenwoordige resident van *Semarang*, de heer *P. F. Sijthoff*, die steeds getoond heeft, warm mee te gevoelen met hen, die lijden, vooral onder de Inlandsche bevolking, en die misschien dáárom door de Regeering werd benoemd tot voorzitter der commissie, die onlangs een onderzoek moest instellen naar den economischen toestand van zijn gewest, beval reeds bijna twee jaar

geleden de oprichting van poliklinieken bij den Directeur van Onderwijs E. en N. aan en had zelfs den moed, voor elk district zijner residentie één dokter-djava aan te vragen.

Dat voor het doen van zulk een aanvraag **moed** noodig is, is wel *treurig*. De nieuwste bevolkingsstatistiek hebben wij niet bij de hand, doch op 31 December 1896 telde de *toenmalige* residentie Semarang (Djapara werd er eerst 1 Januari 1901 bij ingelijfd), 1,509,677 zielen waaronder 1,481,647 Inlanders, dus gemiddeld 62,500 zielen per district.

Stel u voor, lezer, dat er *moed* toebehoort, te durven vragen om één dokter-djava voor 625000 zielen! Een plattelands-heelmeester voor een stad, grooter dan Haarlem b. v.!

Dien moed heeft de heer *Sijthoff* gehad en het pleit o. i. voor den tegenwoordigen Landvoogd, dat hij zulke „grappen” van „dollen Piet” niet dol vindt, integendeel er naar luistert.

Er zijn ook *andere* teekenen, die wijzen op een gisting ten gunste van ons zoolang verwaarloosd Indië, op een **opvlammen van den sacre** bij Regeering en bestuur. Haast elke mail brengt er ons de bewijzen van: de domper is er af, de hoofden van departementen en gewesten durven *weer voorstellen te doen, ook al kost de invulling geld*.

Te Batavia is een **hoofdcmissie** benoemd, die, ingevolge den wensch van den Minister van Koloniën, belast wordt met het **onderzoek naar de oorzaken van de mindere welvaart der inlandsche bevolking op Java** Hieromtrent geeft de *Javabode* de volgende bijzonderheden:

„Door de kamerleden *Pijnacker Hordijk* en *Idenburg* werd, met het oog op de zichtbare teekenen van verminderde welvaart onder de bevolking op dit eiland, in de Tweede Kamer aangedrongen op het benoemen van gewestelijke commissien, die dit euvel zouden moeten onderzoeken en welker rapporten, door den Gouverneur-Generaal verzameld en van de noodige toelichtingen voorzien, aan de volksvertegenwoordiging zouden worden aangeboden. De minister van koloniën

ADVERTENTIËN.

Te Huis voor Jongelieden.

Amerfoort, Hooglandsche weg 2.

Gezonde streek. Midden van het land. Uitmennende scholen. Zoo noodig hulp en leiding bij studie. Liefderijke behandeling. Billijke voorwaarden. Aanbevolen door *Balsse M. van Heeckeren* van *Waliën* te Beek bij Nijmegen en *Dr. H. J. Ter Haar Romeny*, Pred. Ned. Herv. Gemeente te Amersfoort.

A. SCHARENBERG,

Hofleverancier.

Kayserzinn (niet te verwarren met Kaiserzinn). Orivit Osiris

Artistiek Tin.

's-Gravenhage, Hoogstraat 13.

Joh. C. CLAUS.

Assendelftstraat 4a.

MAGAZIJN VAN GASORNAMENTEN EN WATERLEIDING-ARTIKELIEN.

Baden en Badketels VOOR GAS EN BRANDSTOFFEN. AANLEG VOOR GAS- EN WATERLEIDING, LOOD- en ZINKWERKEN.

Gasgloeilichtbranders met glas en kousjes, compleet f 0.80.

PRIMA GASGLOEILICHT KOUSJES VAN AF f 0.15.

Extra afdeling

voor Chemisch Wassen en Uitstoomen.

Geen Chloorkalk. Elektrische Bleekmethode systeem HAAS & STAHL, als het beste door deskundigen erkend.

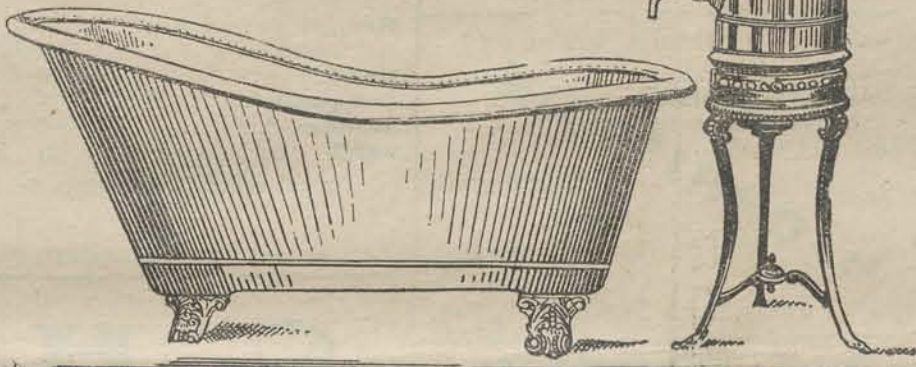
Geen nadeelige middelen. SPECIALITEIT in het opmaken van alle soorten GORDIJNEN.

W. P. de Bock,

73 Piet Heinstraat 73, Den Haag.

Telefoon nr. 345

Eigen fabrikaat.

Glörtner CHEMISIER. HOOGSTRAAT 24/26 DEN HAAG.

REGEN: JASSEN

L'ART DANS L'HABITATION MODERNE

Parkstraat 39, Den Haag.

Doorlopende Tentoonstelling van

Artistieke Interieurs.

Geheel gemeubileerde kamers.

G. Serrurier & Co.

PARIJS. BRUSSEL. LUKK.

Haagsch Publiciteits Bureau Gebouw Mercurius NOORDEINDE 33.

Plaatsing van annonces in alle bladen der wereld. Voor de INDISCHE BLADEN vrage men de bijzondere voordelige voorwaarden

Mevrouw M. STOFFERS VAN SWIETENSTRAAT 134.

Gelegenheid tot onderricht in **Huishoudelijk Maleisch**. In 30 lessen kan men zich voldoende op de hoogte stellen. Informatien Bureau Oost en West. Vervaardiging van Indische uitrustingen Voorhanden: **Ind. Koetangs** (Jav. en Europ. model) ter vervanging van corset.

Pension Buchner.

Laan van Meerdervoort 498,

hoek PERPONCHERSTRAAT, Den Haag.

Logies te bes reken

per maand, week en dag.

B. F. C. DALDERUP, Atjehstraat 68-68a-70.

Het voordeligste adres voor EAU DE COGNES.

ODEURS. TOILETZEEPEN. SPONSEN. ZEEMEN. BORSTELWERKEN.

ISERIEF & Co. VEENESTRAAT 16/18, den Haag.

Magazijn van Garen en Band. DAMES HANDWERKEN.

Natuur Wollen Ondergoederen VAN **Jansen en Tilanus.** FRIEZENVEEN.

„QUISISANA”.

Inrichting tot uitzending van

Vegetarische Diners.

L. H. LEBEAU—LANGENBERG, Jacob van der Doesstraat 52.

DE LEEUW's Stemppeeder, 10 ct. per pakje. DE LEEUW's Anijssuiker, 25 ct. per hectogram. Anijs-, Stemp- en Vanille-Tabletten. Enig adres:

Mej. E. DE LEEUW, PRINSESTRAAT 42.

ONTVANGEN de bekende DORDTSCHES SPECULAAS.

Aanbevelend

J. A. KEIZER.

Comestibleshandel.

Obrechtstraat 4. Den Haag.

Eduard Pelger,

„La Haye”

Chapellerie Civile et Militaire

Nº 39 Prinsestraat Nº 41.

Chaussures Français et Americains

A. KOGELS & ZOON, Bottiers.

56. Prinsestraat 56. — 's-Gravenhage, schuin tegenover de Brandweer-Kazerne.

Speciale inrichting voor schoeisel op maat en reparatiën.

EERSTE

Nederlandsche Verzekering-Maatschappij op het Leven tegen Invaliditeit en Ongelukken.

Gevestigd te 's-GRAVENHAGE, Kneuterdijk 11.

DIRECTEUREN:

Jhr. Mr. W. SIX, Mr. H. GOEMAN BORGESIUS, Mr. Dr. W. P. J. BOK.

ADJUNCT-DIRECTEUR:

P. DEURINK.

Th. N. Eijffinger,

Hofleverancier.

Hooge Westeinde 5. Telefoon Intere. 124. Den Haag.

Specialiteit in Behangselpapieren,

Lincrusta Walton en *Gouldleerpapier*.

Salubra (muurschildering) { Hygiënisch afwaschbaar. Tekko (zijde imitatie)

Vitrauphanie-Papier (imitatie glas in lood).

IN ROBES

Fransche Coupe *Maison L. Carrière* „Gratio”.

Reform kleding naar keuze.

SPECIALITEIT IN INDISCHE KLEEDINGEN.

Attesten ter inzage. 120, Van Swietenstraat 120. Den Haag.

Naar 't oordeel van erkende autoriteiten in Binnen- en Buitenland, Musici en Technici, is de

Siegel-Pianino.

door haar nieuwe Constructie het instrument voor de Tropische landen. Hoofdagenschap voor Nederland, Ned. Indië en België:

de Eerste Ned. Maatschij t. Fabr. en Invoer v. Muziek-Instr. v/h D. ANSINGH & Co., Zwolle. Agenten gevraagd.

F. H. BOTHE,
21, Veenestraat -- Den Haag.
SPECIALITEIT IN
GEKLEURDE, ZWARTE en CRÈME STOFFEN.
Nouveaute's voor elk seizoen.
STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

Levende Bloemen.
HERMAN VOORHOEVE,
Bloemen-Magazijn, Zoutmanstraat 40c.

Firma A. KOKEE,
Nieuwe Havenstraat 32^D.
UITZENDING VAN DINERS.
f 0.80 - f 1.00.
Vele Indische recommandatiën

C. L. Arbeiter,
Spuistraat 63. Den Haag.
HOFBONTWERKER.
Grootste sortering van uitsluitend 1^e Pelterijen.
Speciale Inrichting tot het bereiden en opmaken van tijgerhuiden enz.
Opzetten van Vogels en Zoogdieren.
Conserveeren van Pelterijen enz., tegen de mot.

Simplex Sport Stores.
Buitenhof 1. 's-Gravenhage.
Frans Ernst.
Gramophone, muziekplaten-koffers, en groote hoorns met handl. „Premier” Voetballen - „Cert” Forward Schoenen - „Simplex” Rijwielen en benodigdheden.
F. N. Kamerbuksen, Halters, Schaatsen, Motor-artikelen.
„Lambert” Typewriter f 90.-
Verpakking voor Indië gratis.

INSTITUUT P. v. d. SLUIJS, AMERSFOORT.
Gezonde luchtgesteldheid, heerlijke omgeving.
Degelijk internaat
f 500 p. jaar opleiding voor H. B. S. enz.
Gelegenheid tot inwoning voor leerlingen van H. B. S. en Gymnasium.
Vele en uitstekende aanbevelingen.
Vraag Prospectus.

MAGAZIJN van BEHANGERSARTIKELLEN.
Meubilering. Stoffeering. Decoratiën.
H. P. MEIJS,
Reinkenstraat 25, Den Haag.
GOEDKOOP ADRES voor alle voorkomende werkzaamheden.

COOPERATIEVE VEREENIGING „DE WEKKER”.
Zeestraat 31. — Den Haag.
DOORLOOPENDE TENTOONSTELLING VAN
Uitsluitend Nederlandsche Handenarbeid.
Koperwerk, Houtwerk en Wekker-Aardewerk.

A. LEWENSTEIN,
Wagenstraat No. 18a, Den Haag.
Levert de beste:
NAAIMACHINES à contant en op afbetaling.
De meest nieuwe soorten steeds voorhanden.
Op alle machines kan geborduurd worden.
Onderricht gratis.
Drie jaar schriftelijke garantie.
Machines worden ook op zicht gezonden.

VERHUIZINGEN
onder garantie.

Bergplaats voor Inboedels
(GARDE-MEUBLE)
VERPAKKING
(Emballage)
van alle soorten van goederen ter verzending door de geheele wereld.
DE GRUIJTER & Co.
AMSTERDAM, DEN HAAG, ARNHEM.
Leidschekade 70. Westeinde 48. Parkstr. 70/71.

PORT-, SHERRY
MADEIRA en
fijne TAFEL-
WIJNEN,
ACUILARS
ZIJN
alom
bekend.

HEERENGRACHT 3-52,
Den Haag.
Succursalen: BATAVIA.
De Heeren B. DE BAS & Co.
LEIDEN, UTRECHT, NIJMEGEN.
Export naar Oost en West.

Speciaal ingericht voor
Heerenkleeding
naar Maat.
Marchand-
Tailleur.
ELANDSTRAAT 26a, Den Haag
STEEDS VOORHANDEN
Fransche en Engelsche Stoffen.

A. J. MESKER,
MEUBELFABRIKANT.
Hofspui 81. Telefoon No. 240. 's-Hage.
Inrichting voor COMPLETE MEUBILERINGEN,
zowel in koop, als in huur.
Complete Ameublementen voor geheele huizen,
boven- of benedenhuizen steeds voorradig.
Gemeubileerde Huizen te Huur,
waarbij:
Huizen met 10 Kamers ad f 100 per maand.
Benedenhuizen ad „ 45 per maand.
Bovenhuizen ad „ 60 per maand.
Geheele Inrichtingen steeds voorradig.
GORDIJNEN. TAPIJTEN.

Voorhanden groote keuze Surprises,
waarbij geldkistjes, geldzakjes en
beurzen, gevuld met chocolade-rijks-
daalders en vreemde munt.
POPPEN in Scheveningsche en
Zeeuwsche kleederdracht, doozen met
vlaggen, enz.
Ontvangen: nieuwe verpakkingen in
chocolade en bonbons, waarvan den inhoud
in Staniol.
Al deze artikelen zijn zeer geschikt voor
verzending naar Indië voor het aanstaande
St. Nicolaasfeest.
Aan verpakking en verzending wordt bij
opdracht alle zorg besteed.
A. WIJNMAN,
Noordeinde 7. Den Haag.

J. V. V. D. AREND,
MARCHANT-TAILLEUR.
VAN KINSBERGENSTRAAT 100.
'S-GRAVENHAGE.
Ontvangen de nieuwe
HERFST- EN WINTERSTOFFEN
EN
fijne dessins voor gelegenheid costuums.
Prompte bediening en billijke prijzen.

OOST en WEST.
Vrijdag 7 November 1902
's avonds om 8 ure
in het Gebouw Diligentia, Lange Voorhout n°. 5.
Voordracht van den Heer H. van Kol
Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.
Onderwerp: Reis door BALI en LOMBOK.

Leden hebben persoonlijk vrijen toegang op vertoon hunner lidmaatschapskaart en tevens het recht om voor de leden van hun gezin kaarten te koop in de zaal voor f 0.50 per plaats.
Voor niet-leden is de toegangsprijs fl.— in de zaal en f 0.25 op de galerij.
Vereenigingen en onderwijs-inrichtingen, mits collectief kaarten aanvragende, betalen voor de galerij slechts f 0.10 per plaats.
Kaarten kunnen worden gekocht en plaatsen besproken voor f 0.25 per plaats:
Woensdag 5 November van 10 ure v.m. tot 4 ure n.m. uitsluitend voor de leden, en de personen, voor wie zij kaarten hebben genomen.
Beide volgende dagen ook voor niet-leden van 10—4 ure.
Ook op den avond der lezing zijn aan het gebouw kaarten verkrijgbaar.

Nederlandsch Wapenmagazijn
voorheen S. DE JAGER,
HAARLEM, Barteljorisstraat 32.
's GRAVENHAGE. Spui 12.
Fabriek van Wapens en Schermartikelen.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCH LLOYD”
Maidienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij
van Rotterdam. van Marseille. te Port-Said. te Padang. te Batavia.

Lawoe	15 Nov.	27 Nov.	2 Dec.	22 Dec.	24 Dec.
Ardjoeno	29	11 Dec.	16	1903.	1903.
Goentoer	13 Dec.	25	30	5 Jan.	7 Jan.
		1903	1903	19 Jan.	21 Jan.
Merapi	27	8 Jan.	18 Jan.	2 Febr.	4 Febr.
	1903				
Gedé	10 Jan.	22	27	16	18
Oengaran	24	5 Febr.	10 Febr.	2 Maart	4 Maart
Sindoro	7 Febr.	19	24	16	18
Salak	21	5 Maart	10 Maart	30	1 April

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.
De Hoofd Agenten: Ruys & Co., Rotterdam.
De Agenten: Eijkenluyters & Tromp, Anna Paulownastraat 1 d., 's-Hage.

C. HOYNG,
Den Haag. — Utrecht.
Geïllustreerde Prijscouranten worden gratis op aanvraag toegezonden.

Echt Chineesche Thee,
speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

Stoom-, Wasch- en Bleekinrichting.
OPGERICHT IN 1866.
Meermalen uitgebreid en verbeterd volgens de nieuwste methode tot het wasschen, drogen, strijken en opmaken van alle Witte, Bonte, Flanelen en Wollen goederen.
Alle soorten van Gordijnen.
Geeft de meeste waarborg voor eene behandeling met bacterie vrij water uit Norton wellen op ± 32 Meter beneden D. P. geboord en in een speciaal toestel ontijzerd.
Voordeelige condities voor enkel gewasschen en gedroogd.
Tarieven op aanvraag gratis verkrijgbaar.
Brief adres: **GEBR. HEIJNEN.**
Witte Brug. — Den Haag.

Lambert Waterreus,
Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.
TELEPHOON 317.

SAMBALLANS (origineele verpakking) 20 diverse soorten
per busje à 35 en 55 cts.
KLAPPERS (versch geraspt) verkrijgbaar.
Gandaria assin - Atjar temoe koentjie.
Indische Siropen. — Versche Kruiden. — Manissans.
WONINGGIDS voor 's-GRAVENHAGE en OMSTREKEN
opgemaakt door 't Administratiekantoor der firma
FALKENBURG & Co.
's-GRAVENHAGE, Dennenweg 64,
wordt op aanvraag gratis toegezonden.
Ook ligt deze gids op de informatiebureaux der Vereeniging „OOST en WEST” te 's-GRAVENHAGE en te WELTEVREDEN ter beschikking van belangstellenden.

Bijblad

VAN

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Donderdag 6 November 1902.

zou daar dan voorstellen aan kunnen toevoegen, die moesten strekken, om het euvel zoo mogelijk te beperken, c.q. te stuiten.

De gouverneur-generaal ter zake gehoord, betoogde terecht, dat er var het werk van 18 verschillende commissiën, zonder gemeenschappelijke band of instructie, weinig heil was te verwachten en achtte het daarom beter een centrale commissie te benoemen, die een leidraad voor die gewestelijke commissiën zou samenstellen. In die hoofdcmissie zullen nu zitting nemen: een actief of gepensionneerd hoofdambtenaar van het binnenlandsch bestuur, als voorzitter, en een actief ambtenaar als secretaris, terwijl verder zijn uitgenoodigd, om daarvan deel uit te maken, verschillende notabelen uit West-Java, die er geen bezwaar tegen hebben, om periodiek te Batavia te vergaderen. Zoodra de commissie geheel voltallig zal zijn, hetgeen thans nog niet 't geval is, gaan de president en secretaris op reis, ten einde met de verschillende hoofden van gewestelijk bestuur mondeling overleg te plegen, leemten in de reeds opgestelde leidraad aan te vullen of wel andere gedeelten daarvan om te werken. Zoodra, na afloop dezer reis, een leidraad zal zijn samengesteld, die voor alle gewesten in het algemeen dien kan, wordt zij aan het oordeel van de hoofdcmissie onderworpen en zullen daarin de noodige vraagpunten worden opgenomen. Vervolgens zullen de residenten de verschillende gewestelijke commissiën benoemen, die, evenals de hoofdcmissie een geheel neutraal karakter zullen dragen en natuurlijk bevoegd zijn in bijzonderheden van het vastgestelde programma af te wijken, al naarmate plaatselijke toestanden dit mochten vorderen. Het particuliere element zal zoo mogelijk overal vertegenwoordigd worden, doch ieder, die de toestanden in de binnenlanden kent, weet, dat in enkele gewesten een groot gedeelte der leden uit de ambtenaren zal moeten worden getrokken. De hoofdcmissie ontvangt de gewestelijke rapporten en maakt daarvan een resumé en een beoordeeling, waardoor de gouverneur-generaal in staat zal zijn dit, met de noodige voorstellen ter zake, aan het opperbestuur aan te bieden.

„Dat deze arbeid een Sisyphus-arbeid zou moeten zijn, zooals de redacteur van de *Locomotief* oordeelt,” zoo gaat de *J.-bode* voort, „kan niet gereedelijk worden toegegeven. Het zooveel besproken, z.g. inquisitoriaal onderzoek naar het pauperisme onder de Europeesche bevolking heeft bijv. zeer treffende uitkomsten opgeleverd; het resumé daarvan is vervat in twee afzonderlijke deelen, de staats-arsenozorg en het pauperisme, respectievelijk verdeeld in 5 en 6 hoofdstukken. Het geheel is gedrukt op 's Lands drukkerij en reeds naar den Minister van Koloniën opgezonden. Hetzelfde zal nu geschieden met het onderzoek naar de verminderde welvaart onder de inlandsche bevolking, dat eveneens tot dusver onbekende bijzonderheden aan het licht zal brengen.”

West-Indische Berichten.

Curacao. III. Op Curacao, schrijft Professor Went, is algemeen de meening verspreid, dat het eiland alleen door den handel zou kunnen bestaan en dat landbouw niet, of zoo goed als niet mogelijk zou zijn; daarmede in verband staat zeker ook wel, dat de landbouw als een soort van minderwaardig bedrijf wordt beschouwd; en hij geloofde, dat zoolang in deze meening geen verandering komt, de toestand van den landbouw niet zal verbeteren; het zal dan ook noodig zijn van Regeeringswege daarin belangstelling te toonen. Gelukkig noemt hij 't, dat dit in den laatste tijd, dan ook plaats vindt. De oprichting van de „Curaçaosche Maatschappij” en de steun die deze van Bestuurswege ondervindt, geeft blijk daarvan.

De Hoogleraar zou echter gaarne hebben, dat ook de hoogere ambtenaren, voldoende het belang inzagen van een goede ontwikkeling van den landbouw, waartoe hij noodig acht voor de hoogere betrekkingen zulke personen het meest in aanmerking te laten komen, die hun ontwikkeling in Nederland hebben genoten en daardoor een ruimeren blik verkregen.

Verder bespreekt de heer Went het gebrek aan landbouwkennis op het eiland en de onmogelijkheid om voorlichting dienaangaande te verkrijgen en wijst dan op enkele misstanden, die als zeer nadeelig voor de ontwikkeling van den landbouw dienen te verwijden. In de eerste plaats op den uitvoer van dierlijke mest. Hij schrijft daaromtrent: Er wordt thans een groote hoeveelheid schapen- en geitenmest uitgevoerd, meestal naar de Engelsche Koloniën Barbados en Grenada. Tot mijn verbazing hoorde ik door verschillende inwoners van Curacao met een soort trots gewagen van het voortdurend stijgen van dien mestuitvoer, terwijl veeleer een klacht gewettigd zou geweest zijn, omdat men het land verarmt door den uitvoer van dierlijke mest, terwijl de genoemde Engelsche Koloniën daardoor verrijkt worden.

Een andere misstand noemt hij den uitvoer van brandhout en houtskool. De meening, die men wel eens hoort uiten, dat Curacao vroeger met dichte bosschen bedekt zou geweest zijn en dat als gevolg daarvan de regenval vroeger zooveel meer zou be dragen hebben, betwijfelt hij zeer. Deze meening is geheel onbewezen en niet waarschijnlijk. Het volksgelooft dat bosschen invloed zouden hebben op de hoeveelheden gevallen regens is nu to nu toe door geen enkel feit gestaafd, integendeel weersproken.

Zoo b. v. neemt de neerslag op Mauritius, die sedert een honderdtal jaren gemeten is, steeds toe, niettegenstaande het verdwijnen der wouden. Maar daarom zijn bosschen toch wel voordelig voor de verspreiding der gevallen regens over het land. Langs onbegroeide berghellingen vloeit het water snel af en spoelt de humus weg. De bosschen echter vooral op hellingen houden het tegen en zorgen voor verdeling der gevallen regens. 't Vocht vloeit langzaam af, zoodat ook na geruimen tijd de lager gelegen plekken water kunnen verkrijgen. Het is duidelijk dat het kappen van brandhout of om er houtskool van te branden voort land op den duur schadelijk zal zijn, ook al brengt 't oogenblikkelijk voordeel aan.

't Zou dus, zoo besluit de Hoogleraar, gewenscht zijn den uitvoer van dierlijke mest, brandhout en houtskool tegen te gaan en 't verzamelen van dood hout op Gouvernementsgronden, waartoe nu iedereen 't recht heeft, te regelen, terwijl 't beplanten van de berghellingen met Xerophyie boompjes in de hand zou gewerkt moeten worden. Direkt planten zal meestal niet eens noodig zijn, wanneer men er maar voor zorgt, dat de vijanden van den boomgroei, — de houtkappende menschen en het vee, — tegengehouden worden.

Voor de bebossing van de bergterreinen zouden

vooral in aanmerking moeten komen de divi-diviboomen ter wille van hun waardevolle peulen, — die op 't oogenblik het belangrijkste uitvoerartikel vormen.

Ook hierbij wordt op een misstand gewezen. — 't Zijn de rijpe vruchten die de meeste handelswaarde bezitten en zal nu de eigenaar van een particuliere onderneming zorgdragen, dat hij alleen zoodanig aan de markt brengt, het volk dat vrij mag plukken op de Gouvernementsgronden, verzamelt, om elkaar toch maar vóór te zijn, rijp en groen dooreen en zoo wordt ook minderwaardig produkt, — dat door een bijzondere behandeling toch een goed aanzien heeft gekregen, — afgeleverd.

Ook met aloë wordt bedrog gepleegd, door vermenging met vreemde stoffen en hetzelfde geldt voor de oranjeschillen, ten gevolge waarvan die uitvoerprodukten door de opkoopeurs gewantwoord worden. Toezicht bij den uitvoer op dergelijke artikelen en de noodige verbodsbepalingen zullen noodzakelijk zijn, om den eerlijken landbouwer te beschermen tegen schade tengevolge van geknoei door anderen.

Verder wordt opgekomen tegen het geheel braak laten liggen of zoo goed als niet exploiteeren van gronden in eigendom verkregen. De heer Went vindt dien toestand zoo ten nadeele van 't algemeen dat hij, wat nieuwe gronden betreft, deze voortaan alleen in huur of erfpacht wil uitgegeven zien, onder bepaalde voorwaarden van bebouwing; en waar 't landen reeds in eigendom geldt, een onteigeningswet nuttig zou achten.

Ten slotte bespreekt hij de vraag welke gewassen in 't bijzonder gekweekt zullen worden, een vraag die slechts gedeeltelijk door proefnemingen te beantwoorden is; maar nu al acht hij 't mogelijk de vruchtenkultuur produktief te maken. De Vereenigde Staten van Noord Amerika zou zeker een groote afnemer zijn. Een snelle en goed ingerichte transportdienst zou echter een eerste vereischte wezen.

Zooals bekend, is de „Curaçaosche Maatschappij” reeds flink in die richting werkzaam.

De Sisalkultuur, sedert eenigen tijd op Curacao met ernst ter hand genomen, wordt door den Hoogleraar afzonderlijk in een zeer uitgebreid hoofdstuk behandeld. 't Zou ons te ver voeren hem daarbij geheel te volgen. 't Zij alleen gezegd, dat hij niet optimistisch gestemd is omtrent de uitkomsten en de voordeelen, maar toch toont hij breedvoerig aan, hoe deze cultuur, wil zij eensigszins voldoende aan de verwachtingen, moet aangeplakt worden.

De overige eilanden. Bonaire. Op Bonaire, schrijft Professor Went, worden in 't algemeen dezelfde toestanden als op Curacao gevonden, alleen zijn de misstanden hier nog eensigszins erger dan op het groote eiland. Ook hier veel verwaarloosde ondernemingen en gebrek aan kennis, ook wat het beheer der zoutpannen aangaat. Veel gronden liggen braak en niemen, om het vee er in te laten weiden, dat er echter weinig voedsel vindt en de jonge divi-diviplanten die toevallig opschieten, wegvreten. Ook hier een mengkultuur van verschillende gewassen en 't kweken van planten die zoo noodig hebben in de schaduw, terwijl 't volk op Gouvernementsgronden vrij dividivipeulen mag plukken.

Terreinen met aloë beplant waren sterk door onkruid overwoekerd. Een land waar reeds 65 jaar achtereen aloë was gekweekt, werd in dien tijd nooit bemest.

De mestuitvoer is dan ook op dit eiland zeer groot. Volgens het koloniaal verslag bedroeg de uitvoer in de jaren 1896 en 1897 nihil, in 1898 2147, in 1899 6672 en in 1900 17847 vaten. Toen de Hoogleraar zich op Bonaire bevond was juist voor f 10.000 tot f 12.000 aan dierlijke mest naar Barbados uitgevoerd. Evenwel ook op Bonaire acht de heer Went cultuur toch mogelijk, ofschoon daar energie en kennis eveneens ontbreekt.

Aruba. Aruba heeft evenzoo volgens den Hoogleraar veel overeenkomst met Curacao; men vindt er dezelfde fouten, maar ook in enkele opzichten, betere toestanden. Goede inlichtingen scheen hij daar echter zeer moeilijk te kunnen krijgen.

Op dit eiland trof hij mooie aloëvelden aan, die door de bevolking met zorg worden onderhouden. Na een beschrijving van den oogst en de bereiding van den aloë gegeven te hebben, merkt de heer Went op, dat zeer waarschijnlijk zoowel cultuur als bereiding verbeterd kunnen worden, waardoor meer winsten te behalen zijn.

Verschiedene andere gewassen worden zorgvuldig en afzonderlijk gekweekt.

Op het eiland bevinden zich een aantal zoetwaterputten, die 't geheele jaar door water bevatten. De streken waar zich de fosphaatmijnen bevinden waren geheel droog en kaal.

Zooals bekend is, eindigt de Hoogleraar, verschild de bevolking van Aruba veel van die op Curacao en Bonaire, vooral omdat zij bijna niet met negerbloed is vermengd, maar nog veel Indiaansche typen vertoont. Wellicht is het daaraan ook toe te schrijven, dat er hier zorgvuldiger op het land gewerkt wordt, dan op de andere eilanden. Maar toch valt ook op Aruba veel te verbeteren.

INGEZONDEN.

Militieplicht van in Nederland verblijf houdende Indische jongens.

In het Weekblad voor de *Burgerlijke Administratie* van 25 Oct. 1902 (No. 2784) komt voor de volgende beslissing van den Commissaris der Koningin in Zuid-Holland, dd. October 1902:

„Een minderjarige Nederlander, hier te lande verblijf houdende, wiens vader woonplaats heeft in Ned. Indië, moet voor de militie worden ingeschreven ingevolge art. 13, eerste zinsede sub. 10. der Militiewet 1901, en valt niet onder de bepaling van art. 15, sub. 20. dier wet.”

De Commissaris der Koningin in de provincie Zuid-Holland,

Gelezen een adres dd. van ingeschreven voor de militie, lichte 1903 voor de gemeente verblijf houdende aldaar om daarbij aangevoerde reden verzoekende, dat zijn naam op het inschrijvingsregister dier Gemeente worde geroleerd;

Gelet op de artt. 15, 20 en 24 der Militiewet 1901: Overwegende, dat het verzoek is gegrond op de meening, dat adressant als minderjarige de woonplaats zijns vaders volgt; dat deze woonplaats heeft als houtvester te Magalang (Java) en dat mitsdien adressant verkeert in het geval bedoeld bij art. 15, 20 der Militiewet;

Overwegende, dat volgens art. 15 §1 voor de militie moet worden ingeschreven: ieder minderjarig mannelijk Nederlander, die binnen het Rijk enz. verblijf houdt; dat volgens art. 14, 10, die inschrijving moet geschieden, zoo hij binnen het Rijk verblijft/houdt en zijn vader, moeder of voogd elders dan in het Rijk woonplaats heeft, in de Gemeente waar hij verblijft houdt; Overwegende, dat de militiewet militieplichtigheid verbindt in de eerste plaats aan eigen verblijf van den

minderjarigen Nederlander binnen het Rijk, in Duitschland of in België, en dat de inschrijving van dezen zelfstandig is geregeld in art. 14 in dien zin, dat als „de minderjarige alleen” hier te lande zich bevindt, hij wordt ingeschreven in de gemeente, waar hij verblijft houdt;

dat de inschrijving zich dan alleen naar de woonplaats van vader, moeder of voogd regelt, wanneer en de minderjarige in Nederland en diens vader, moeder of voogd binnen het Rijk wonen;

dat de adressant, om in aanmerking te komen om met toepassing van art. 23 laatste alinea der Militiewet 1901 op grond van art. 15, 20 van het inschrijvingsregister te worden aangevoerd, behoort te bewijzen, dat hij in de koloniën of bezittingen des Rijks in andere wereldeelen verblijft houdt;

dat bovendien het in art. 15, 20 bedoeld bewijs van woonplaats in de genoemde koloniën of bezittingen te hebben, blijkens de geschiedenis van het tot stand komen dier wetsbepaling alleen betrekking heeft op den meerderjarigen Nederlander en ingezetene niet-Nederlander;

dat vermits de adressant niet kan leveren het bij art. 15, 20 bedoeld bewijs van verblijf te houden in meerbedoelde koloniën en zijne inschrijving terecht is geschied in de gemeente, waar hij op 1 Januari l. l. verblijft hield, er geen termen aanwezig zijn om aan zijn verzoek te voldoen.

Heeft besloten: Het verzoek van den adressant af te wijzen.

Wij ontvingen bovenstaande mededeeling van een onzer trouwe lezers en voldoen gaarne aan zijn verzoek om het tot voorlichting van belanghebbenden in het K. W. op te nemen. R.C.

Varia.

„Baboe bilang” Beloem!”

De Soer. Ct. verhaalt het volgende van hetgeen een jonggetrouwd paartje in een hotel te Soekaboemi overkwam:

Toen ze hun huwelijksreisje begonnen, zeide het lieve kind tegen haar baboe, die ze meenam: „hoor eens S'na, denk er nu om, dat je niet dadelijk overal aan di' groote klok hangt, dat we pas getrouwd zijn, hoor!”

„Tida na!” Zij was een aardig beklede en dan aan 't diner aan de table d'hôte nog al de aandacht trok (met het onbetwistbaar te herkennen uiterlijk en het stereotype bloesje van de jonggetrouwd; lees hierover „Monsieur, Madame et bébé van Droz”). Het publiek had het onmiddellijk in de gaten en keek te allebei met zekere tegemoetkomende vriendelijkheid aan; de sympathie sprak uit aller oogen en de buigingen bij het opstaan van tafel waren vriendelijk, misschien van enkele daarbij wat schalks, al naar de levensopvatting.

Den volgenden morgen aan de rijstafel intens-nieuwsgierige blikken van sommige heeren op 't jonge vrouwtje gericht, met iets schelms er door; totaal negeren van den kant der dames, opvallend negeren op het kantje van af. Dat viel natuurlijk ons paartje op, en toen zij van tafel gingen en niemand hun groot beantwoordde, — de dames waren toevallig allen in gesprek, — stond het huilen haar nader dan het lachen.

Ze begreep eerst niets van, maar bedacht eindelijk, dat de baboe wel schuld kon hebben, want die bedienden praten, maar raak en weten niet, wat ze zeggen; zij zelf kende niemand van het gezelschap, absoluut niemand, en had met anderen nog niet gesproken. — Nu, de baboe kwam op de proppen en daar ging het; „Wat hebt je toch gezegd; je hebt bepaald wat gezegd; ajo, zeg op, wat is er gebeurd?”

„Soenggoela mati tida na, Saja tida bilang apa-apa!” (1) „Dat jok je, zeg op, wat heb-je gezegd of wat hebben ze je gezegd?”

„Ik heb niets anders gezegd, dan wat de njonja me gelast heeft!”

„En wat heb-je dan gezegd?”

„Ja na, njonja-njonja tanja sawa baboe, apa njonja bahroe kawin; baboe bilang: beloem!” (2)

Het vrouwtje viel haast achterover van den schrik maar 't was haar eigen schuld.

1) Ik mag het besterven mevrouw, ik heb niets gezegd!
2) Ja, mevrouw, de dames vroegen aan baboe, of mevrouw pas getrouwd was en toen heeft baboe gezegd: Nog niet!

Een overwinning, door insecten behaald.

valt te Hongkong te boekstaven. Het geldt weder den strijd tegen de malaria-muskiet. Zoolang vroeger reeds mededeelden, werd ook daar ter plaatste, na de afdoende uitkomsten te Havana, in Duitsch Afrika, in Italië en elders behaald, een aanvang gemaakt met de verdeling van de muskieten-larven, maar wat in het laatste jaar gedaan is, kan niet als een overwinning voor den gezondheidsdienst aangemerkt worden. Aan het militair sanatorium werden tweehonderd man aan het werk gezet om den bodem, driehonderd yards in den omtrek, te zuiveren van onkruid; de poelen werden gedempt, de grond ontdaan van alle voor muskieten aantrekkelijke stoffen. Het gaf niets; de muskieten kregen zooveel versterking, dat het sanatorium in den herfst verlaten moest worden wegens de veelvuldige koorts, welke er heerschten, en men schreef deze toe aan de muskieten, welke uitgebreid werden in poelen, buiten de schoon gemaakte plek. Nu begon het tweede gedeelte van den strijd, dat al even slecht afliep; men gebruikte in de zomermaanden groote hoeveelheden insectenvergif in de bovenbedoelde poelen en alle laag gelegen wateren, maar de larven bleken niet verdelgd en men kwam tot het besluit, dat niets anders overbleef, dan alle stilstaand water te overdekken met een laag petroleum, maar dan zou meteen het water bedorven zijn. Het enige, wat men doen kan, is in het water een voldoende strooming te onderhouden, om het den broedenden muskieten zoo ongemakkelijk mogelijk te maken.

Het is het Soer. Hbl. opgevallen, dat de sterfte aan cholera te Soerabaja onder de mindere militairen zoo groot is.

Op 1 September 1902 waren in de kazerne aldaar gehuisvest:

610 europeesche minderen,
798 inlandsche „
616 vrouwen „
331 kinderen.

Totaal 2355 personen.

Van 1 Augustus 1901 tot begin September 1902 (dus in 13 maanden tijds) stierven te Soerabaja aan genoemde ziekte:

31 europeesche minderen,
38 inlandsche „
41 vrouwen van soldaten,
14 kinderen „

Totaal 124 menschenlijke wezens die in de Soerabajasche kazernes gehuisvest waren. Om een „dergelijke slachting in vredestijd” in de

toekomst te voorkomen, geeft het blad in overweging, de garnizoenstroepen van Soerabaja naar een plaats in het gebergte over te brengen.

Te Soerabaja zijn thans:
één bataljon infanterie,
„ half escadron cavalerie,
„ bergbatterij,
„ compagnie vestingartillerie en het sub-sisten-kader.

„De cavalerie kunnen wij hier best missen; de bergbatterij is hier zelfs misplaatst. Wat de infanterie betreft, er moeten hier wachten bezet worden, zooals bij de gevangenis, bij de hoofd-wacht, enz.; en zoodoende zullen wij hier een weinig infanterie moeten houden, al zal het aantal wachten metertijd kunnen worden ingekrompen. De vestingartillerie zullen wij hier niet kunnen missen, zoolang wij hier den artillerie-constructiewinkel en de pyrotechnische werkplaats hebben. Ook het sub-sistenkader moet in stand worden gehouden voor de aanvulling van de troepenmacht in Zuid-Oost-Borneo, de Molukken en het idyllische Merauke.

Uit het bovenstaande volgt dat het grootste gedeelte der hier gekazerneerde troepen zonder bezwaar naar elders kan worden overgebracht. Wanneer tevens de kriegsraad de troepen volgt, is de aanwezigheid van officieren om daarin zitting te nemen, hier ter plaatse niet noodig.

Als eerste bezwaar zal wel moeten worden aangemerkt: de kosten. Maar die zullen niet zoo hoog zijn: de tegenwoordige kazernes zijn langzamerhand in het handelscentrum der stad komen te liggen, en waar tegenwoordig een neiging valt waar te nemen, om de zaken naar het zuiden te verplaatsen, is het aan geen twijfel onderhevig, of er zullen voor de gebouwen gegadigden te vinden zijn, vooral zulke die zich tegenwoordig in enge en nauwkeurige huizingen moeten behelpen. Tevens zou dan het tegenwoordige residentie-bureau onder den hamer kunnen komen en een nieuw — en sierlijker — gebouw worden opgetrokken op Pasar Besar, tegenover het gebouw van den raad van justitie, waar het beter op zijn plaats is.

Alles te zamen genomen, wil het ons voorkomen dat het door ons aangegeven denkbeeld om verschillende redenen overweging verdient.”

Voornaamste inhoud van Nederlandse Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

De Indische Gids, November 1902.
Mr. A. J. Immink: De Nederlandsch-Indische rechtelijke organisatie en art. 74 van het Reg. reglement. — H. E. B. Schmalhausen: Een Replik. — De Britsch-Indische spoorwegen in 1900. — Varia: De Indische begroting voor 1903. — De jongste hongersnood in Britsch-Indië. — Maandel. Revue van Brochures, etc. — Koloniale Literatuur. — Wetenschap en Industrie. — S. Kalf: Een Indisch natuurvorsch. I.

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië, DL. LXV, (1902), afl. V.

J. H. Boerrigter: De reorganisatie der voormalige residentie Bagelen. — J. Bosscha: Cultuur en bereiding der gambir. — Dr. A. W. Nanninga: Beschouwingen over de thee-fabricatie (IIIe stuk). — J. G. Doorman: Iets over de moderne bijenteelt. — M. van Geuns Jzn: Versnelde bereiding van Java-koffie binnenshuis. — Gips als bemesting van wijnstokken. — Varia. — Regenwaarnemingen.

De Gids, November 1902.
Augusta de Wit: De Godin die wacht. Boek III. Het binnenste licht. — Mr. C. Th. van Deventer: Een bemiddelingsvoorstel. — Bibliographie: E. Haecckel: Uit Insulunde, vertaald door Dr. H. H. Juynboll. — F. M. Knobel: Oostersche verpoelingen.

De Ingenieur, 17e jaarg. (1902), No. 44.
H. van Gelderen: Westgat van Soerabaja (met afbeeldingen). — W. Elenbaas: De verlegging van de Solorivier naar Sidajoe Lawas en de werken ter bevoeding van de Solovallei. Met naschrift van R. A. van Sandick.

De Indische Mercur, 25e jaarg. (1902), No. 44.
Katoen in Nederlandsch-Indië. — Ned. Afdeling der Ned.-Indische Maatschappij van Nijverheid en Landbouw (Verslag van den heer G. E. V. L. van Zuylen over het Internationaal congres voor de bijenteelt te 's-Hertogenbosch). — V. G.: Oostersche verpoelingen, door F. M. Knobel. — De Gouvernements-Bank-tin-veilingen. — Voordracht van Prof. Dr. M. Treub over het eiland Ceylon. — Brabant contra Java. — Verslagen: Sumatra-Staatsspoorweg en Omblijmijnen. — Ned.-Ind. Mijnbouw-Maatschappij. — Enz. — Dividen. — Spoor- en Tramweg-ontvangsten. — Nieuwe Maatschappijen. Mijnbouwkundig onderzoek. — Kleine mededeelingen. Enz.

De Nieuwe Tijd 7e Jaargang (1902) No. 11.
Waarheid over de heerendiensten, door een oud-assistent-resident.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.
Amsterdam, Nederl., 7 Nov. 21 Nov. 11.30 'sav.
Rotterdam, Lloyd, 14 Nov. 28 „ 11.30 'sav.
Genua, Nederland, 18 Nov. 2 Dec. 9.15 'sav.
Marseille, Lloyd, 11 „ 25 Nov. 7.45 v.m.
Marseille, Fr. dienst, 15 „ 29 „ 7.45 v.m.
Brindisi, Eng. dienst, 7 „ 21 „ l. — mid.
Napels, Duits. dienst, 10 „ 24 „ 9.45 'sav;
Via Marseille: Suppletioire verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 v.m.

Via Napels: Suppletioire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.
St. Nazaire, Fr., 8 Nov. 8 Dec. 7.45 v.m.
Amsterdam, Nederl., 14 „ 30 Nov. 11.20 'sav.
Southampton, Eng., 11 „ 25 „ 11.30 'sav.

MAIL CURAÇAO.
Via Genua den 2n van elke maand, alleen op verzoek. Elken Dinsdag en Vrijdag 7.20 'sav. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.
Lissabon den 8a en den 18n van elke maand 8.19 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN. (Teneriffe.)
Southampton. Elken Vrijdag 7.20 'sav.
Liverpool. Elken Maandag 7.20 'sav.

ADVERTENTIEN.

P. G. DUNGELMANN,
Hoogstraat 34 — Telefoon n°. 94.
's-GRAVENHAGE.

Specialiteit in fijne Worst- en Vleeschwaren.
EXPORT NAAR DE INDIEN
onder garantie van goede overkomst.

A. A. KNUIJVER & ZONEN,
Hofleveranciers
van H. M. de Koningin en H. M. de Koningin-Moeder.
Gedempte Raamstraat 11-12,
'S-GRAVENHAGE.
Ned. Fabrik van
Banieren, Vaandels, Militaire Borduurwerken.
Inrichting voor 't borduren van
Lambrequins, Stoelzittingen, enz.
Uitgebreide Weverij en Passementfabriek
voor de vervaardiging van Franjes, Em-
brasses en Agrementen in solide qual-
teit en iedere verlangde kleur.
CONCURREERENDE PRIJZEN.

Magazijn „HET ANKER”
Veenestraat 49, Den Haag.
Indische Uitrustingen
voor DAMES en HEEREN,
in alle Prijzen.

Wol-Regime.

Depôt van het Echte
Prof. Dr. G. Jaeger's

**NORMAAL-
ONDERGOED,**

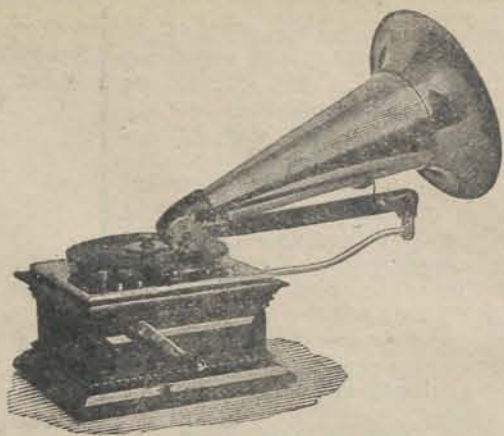
voor Heeren, Dames en
Kinderen,
in Winter- en Zomer-
qualiteit,
tot de laagste prijzen.

A. VABLE & Co.,

den Haag, HOOGSTR. 14
Telefoon 1218.
Rotterdam, Hoogstr. 340.
Lijders aan Sijcht en
Rheumatiek ten zeerste
aanbevolen.

Bovengenoemde Firma hebben
wij voor 's-Gravenhage den Alleen-
verkoop opgedragen.
WILH. BENDER Söhne,
Stuttgart.
Eenige geconcessioneerde Fabrikanten
der Echte Prof. Dr. G. JAEGER's
Normal-Undergoederen.

Gramophones

en alle toebehooren.

Agentschap van de
„Gramophone Typewriter Ld.”

Gramophones van af f 38.—.

„Monarch Gramophones met Concert Soundbox”
is het beste wat op dit gebied bestaat.

Groote keuze in RECORDS (muziekplaten).

klein formaat à f 150 per stuk.

„CONCERT RECORDS”,

groot formaat f 3.— per stuk.

Natuur getrouwe wedergave van de menschelijke stem, zonder enig neusgeluid.

HOORENMAN.

Prinsestraat 29, Den Haag.

DEN HAAG.
GEDEMPTE BURGWAAL 8,
bij de WAGENSTRAAT.
E. v. d. Horst.
MAGASIN de SOLDS.

LEIDEN,
STATIONSWEG 19.
Eerste Modes.

DELFT,
21, CHOORSTRAAT.
Nieuwste Garneering.

Grootste keuze echte LYONSCHÉ ZIJDE in zwart en gekleurd, ook ander
kleedingstoffen bijzonder geschikt voor Indië,
voor de helft der gewone prijzen.

Alle goederen welke niet naar genoegen zijn, al zijn dezelve ook afgesneden,
worden gaarne omgeruild.

Stalen worden op aanvraag franco toegezonden.

GOOSEN EN SWAGERMAN,
149, Boekhorststraat 149a,
Den Haag.
Vleugels Piano's en Orgels.
RIJKE SORTERING.

Magazijn „NEDERLAND”
DEN HAAG, SPUI hoek SPUISTRAAT.

Nieuwste modellen en dessins in
DEMI-SAISONS EN WINTERPALETOTS.

Prachtvolle sortering in

Jongeheeren- en Kinderkleeding.

STEEDS DE NIEUWSTE GENRES.

Speciale afdeling voor Kleeding naar Maat.

Elegante coupe. Degelijke stoffen.

Brandstoffhandel.

C. Aandewiel.

Kantoor Sumatrastraat 145, Den Haag.

Filiaal Badhuisstraat 103, Scheveningen.

Telefoon 1014.

Levering van uitsluitend eerste kwaliteit Brandstoffen.

Speciaal ingericht ter bewerking van Antraciet, welke steen- en gruisvrij volgens
de verlangde afmeting wordt geleverd.

Steeds grooten voorraad van alle soorten Brandstoffen als
Cokes, Hout, Turf, Briquetten, Vuurmokers, Houts- en Kachelkolen.

Zeer gewenscht is het steeds een dag vooruit te bestellen, ter goede uitvoering der orders.

Prijscurant steeds verkrijgbaar.

Gasornamenten

Nieuwe Armen van af f 0.60.
Nieuwe Schuiflampen met
Gloeilicht van af f 5.50.
Nieuwe 3-lichts Kronen met Gloeilicht
van af f 17.

Surpriselamp

met zijden Kap en Gloeilicht f 13.50.

**NIEUWE
Geijser-Badkachel.**

Nieuwste systeem,
met groot nieuw BAD, met 3 jaar garantie
en kosteloze plaatsing, f 60.

20a, Korte Houtstraat, Den Haag
Telefoon 1207.

**HAAGSCHE
MUZIEK-
HANDEL**
HOFSPIJ
N° 97.

**ENDERLE
en
OOSTERVEEN**
HOFSPIJ
N° 97.

Bekroond te Amsterdam met Gouden
Zilveren Medailles.

SPIEGELS.

Een uitstekend adres voor het aan-
schaffen van SPIEGELS, SCHIL-
DERIJEN, PORTRETLIJSTEN,
LIJSTEN voor OLIEVERF-
SCHILDERIJEN, MORA-STAN-
DAARDS, enz. enz., Nieuwe Haven
140-141, is de fabriek, waar deze
artikelen worden gemaakt, solide en
zeer billijk.

GROOTE KEUZE

Gravures, Etsen, Imitatie-
Aquarellen, enz.

Inrichting tot het opnieuw
vergulden van oude Spiegel- en
Schilderlijsten en schoonmaken
van Gevelde Gravures.

P. J. CRAWWEL,
Hofleverancier.

Telefoon-Interc. No. 1059.

FABRIEK en KANTOOR

NIEUWE HAVEN 140.

Filiaal: PIET HEINSTRAT 81.

COSTUMES NAAR MAAT,

Gegarandeerde Coupe.

Specialiteit in:

Gekleede Costumes,

Mantelcostumes,

Mantels,

BLOUSES,

PEIGNOIRS,

Costuumrokken.

GROOTE KEUZE in:

Zwarte en Gekleurde JAPONSTOFFEN.

F. W. von Gemmingen,
13 Anna Paulownaplein — Den Haag.

**NOEREN'S
Superieur
SCHOEISEL**

verkrijgbaar:

NOORDEINDE 150, 's-GRAVENHAGE.

Maat- en Reparatie-Inrichting.

Abonneert U op de
Bintang Hindia.
Geillustreerd Tijdschrift voor den Inlander.

Abonnementsprijs f 3.— per jaar bij vooruitbetaling.

Iedere abonné ontvangt tot 1 Januari 1903 de nummers gratis.

DIT BLAD VERSCHIJNT ELKE VEERTIEN DAGEN.

De Haagse Uitgevers-Maatschappij.

„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG”,
HAAGPOORT 4.

**Vereeniging OOST en WEST
Afdeling 's-Gravenhage.**

Aan het Bureau Heerengracht 4, zijn van 10-12 en van 2-4 uur,
inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.
Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 8de Commissie,
den heer G. C. A. DE WITTE, de Perponcherstraat n°. 93.

Twoe gep. Onderofficieren O.-I. Leger voor in-
casseering, oppasserenhuisbewaarder.	Een Heer voor Corrector aan eene
drukkerij.
Een modiste die werk in Oost-Indië zoekt.	Drie Dames voor waarnemen van een huis-
houden en naar Indië gaan.
Een Dame die lessen geeft in Noorsch,
Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.	Drie Dames om bejaarde dame ge-
zelschap te houden.
Drie jonge Dames voor Juffrouw van
Gezelschap. Eene ook voor lectrice.	Een Dame zoekt plaatsing als Stenograaf,
ook voor les geven.
Een bekwame linnennaaiester.	Een jonge Dame zoekt een t'huis zonder
salaris bij eene dame om deze in de avond-
uren gezelschap te houden; kan in 4 talen
voorlezen en maakt muziek.
Gewezen Sergeant in W.-I. voor portier,
looper of huisbewaarder; kan ook
copieerwerk verrichten.	Drie Dames om met eene familie op reis
te gaan; waarvan de ééne Hollandsch,
Duitsch, Fransch en Engelsch spreekt, hebben
veel gereisd.
Twoe jonge Dames die als Gouvernante of
Bonne naar Indië willen.	Eene Juffrouw voor Depôthoudster.
Een gegageerd Onderofficier der Genietroepen
zoekt een betrekking voor loopend be-
heer; schrijfwerk of eene eenvoudige admini-
stratie; ook kantoorwerk in die richting.	Een bekwame machinist machine
bankwerker voor plaatsing in Oost- of
West-Indië.
Eene dame voor 't les geven aan spraak-
gebrekkigen.	Een gew. O.-I. ambt. voor adm. betrekking.
Een Dame les geven in teekenen en por-
tretschilderen.	Eene Dame v/h maken van fijne handwerken.
Een geroutineerd boekhouder 5 jaren
als zodanig in een hotel te Parijs werkzaam.
Is tevens correspondent in de moderne talen.
Uitmunten referentiën.	Een Dame voor administratieve be-
trekking.
Eene Dame voor pianoles.	Drie jonge Meisjes en een jonge Weduwe om
als kinderjuffrouw mede naar Indië
te gaan.
Een heer, gewezen fabricatiechef suikerfabriek,
met diploma machinistenschol., voor admin.
betrekking.	Een gep. of., reeds eenige jaren in Indië werk-
zaam geweest, voor adm. betrekking.
Een Heer voor administratieve be-
trekking of magazijnmeester.	Een geg. Conv. 8 kl. art. O.-I., met uit-
stekende aanbevelingen, voor admin. betrek-
king, toezicht houden in fabriek, concierge, enz.

Corsmit Brossois Co.

Wagenstraat 18

DEN HAAG.

Inrichting voor complete

Meubileering,

geschikt voor Indische Familie
van af

Salon
Huiskamer
Slaapkamer
Logeerkamer
Dienstbodekamer
Keuken
Gangen

f 850.

Franco door geheel Nederland.

Prijscuranten, Teekenin-
gen of Photo's gratis op aan-
vraag.